

Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Heykel Anasanat Dalı

KAVRAM OLARAK ŞİDDETİN
HEYKEL PLASTİĞİNE AKTARILMASI

Can KÜÇÜKTEPEPINAR

61357

Danışman : Yrd.Doç.Memduh KUZAY

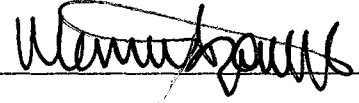
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN
EYLÜL - 1997

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Heykel Anasanat Dalında YÜKSEK
LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Yrd.Doç. Memduh KUZAY

(Danışman)

Üye

Prof.Dr. Nevhiz TANYELİ

Üye

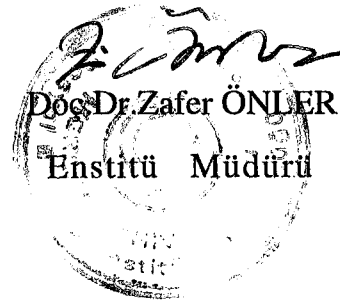

Yrd.Doç.Suat KARAASLAN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait
olduğunu onaylarım.

24/01/1998

ÖNSÖZ

Bu araştırmada sosyal bilimlerin konularından birisi ve toplumsal bir olgu olan "şiddet" kavramının, sanat tarihinin başlangıcından günümüze kadar, heykel sanatına yansımaları incelenmeye çalışıldı. şiddet, sülaleler dönemindeki eski Mısır, tüm Mezapotamya, antik Yunan sanatını da kapsayan tarihsel örnekleride içererek tüm sanat tarihi boyunca ve günümüz sanatında hep var. Uygarlık tarihi, insan insan olduğundan beri, kana ve şiddete bulanmış, dünya sanat tarihi de bu insanlık sorunsalından nasibini almıştır.

Günümüzde şiddetin, şiddet olaylarının ve davranışlarının önlenmesi için çeşitli çabalar harcanmaktadır. Fakat bu çabalar yetersiz kalmaktadır. Sosyal yaşamın yansımaları ve yasıtılması bakımından şiddetin heykel sanatında incelenmesi bu konuda yeni sorular sorulması yadsınamaz bir gerekliliktir. Bu çalışmada "şiddet" kavramının heykel plastiğine aktarım biçimleri, neden ve sonuç ilişkileri araştırılmıştır.

Araştırma sinema, TV, resim ve heykel sanatından çeşitli bakış açılarına göre yapıtlarla örneklenmiştir. Diğer bir yandan konuyla ilgili literatür taraması yapıldığında, ülkemizde heykel sanatı alanında şiddet ile ilgili çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Dolayısıyla olanaklar dahilinde daha çok yabancı kaynaklardan yararlanılmış ve şiddet ile ilgili genel

bilgilere yine imkanlar neticesinde kütüphanelerden ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca birtakım güçlüklerin aşılmasına ve çalışmamızın çeşitli aşamalarına katkılarından dolayı Mersin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Öğretim Üyesi ve tez danışmanım Yrd. Doç. Memduh Kuzay'a, Mersin Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Ayşe Azman ile Sanat ve Sanatçı dostu Sayın Fevzi Eryılmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

Can KÜÇÜKTEPEPINAR

Mersin, 1997

	Sayfa No
İÇİNDEKİLER	
Resim Listesi	v
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	KURAMSAL ÇERÇEVE
I.1.	Şiddetin Tanımı 5
I.2.	Antropolojik Sosyal Açından Şiddet ve Ritüeli 9
I.3.	Psikolojik Açından Şiddet 13
I.4.	Bireysel Şiddet 19
II. BÖLÜM	GÖRSEL SANATLARDA ŞİDDET
II.1.	Sinema ve TV'de Şiddet 23
III. BÖLÜM	PLASTİK SANATLARDA ŞİDDET VE GÖRÜNÜMLERİ
III.1.	Resim Sanatında Şiddet 31
III.1.1.	İki ve Üç Mayıs İsimli Tablolar 31
III.1.2.	Guernica İsimli Tablo 36
III.2.	Heykel Sanatında Şiddet 38
III.2.1.	Tarihsel Görünümlerden Ayrıntılı Örneklemeler 44
III.2.1.1.	Kral Naram Sin'e Anıt 44
III.2.1.2.	Asur Ordusu Bir Kaleyı Kuşatırken Anıtı 46
III.2.1.3.	Roma İmparatoru Marcıus Aurelius'un Sütunu 47

III.2.1.4.	Tiran Öldüren Grup	50
III.2.1.5.	Kale Burjuvaları	53
IV. BÖLÜM	GENEL AÇIKLAMALAR	57
IV.1.	Çalışmaların Oluşum Aşamaları	57
IV.2.	Konuyla İlgili Heykel Çalışmaları ve Yorumları	59
IV.2.1.	Şiddet Yansımaları I	59
IV.2.2.	Şiddet Yansımaları II	62
IV.2.3.	Şiddet Yansımaları III	64
IV.2.4.	Şiddet Yansımaları IV	66
SONUÇ		70
ÖZET		73
KAYNAKÇA		77

Resim Listesi

- Resim 1 : Goya "İki Mayıs".
- Resim 2 : Goya "Üç Mayıs".
- Resim 3 : Picasso "Guernica".
- Resim 4 : "Santor ve Lapid".
- Resim 5 : Cellini, "Medusa".
- Resim 6 : Giacomina Manzu "Barış ve Savaş".
- Resim 7 : M.Ernst "Kraliçe ile Oynayan Kral".
- Resim 8 : A. Archipenko "Boks Maçı".
- Resim 9 : Kathe Kollwitz "Şikayet".
- Resim 10 : "Kral Naram Sin'e Anıt".
- Resim 11 : "Asur Ordusu Bir Kaleyı Kuşatırken Anıtı".
- Resim 12 : "M.Aurelius'un Sütunu".
- Resim 13 : "M.Aurelius'un Sütunu". (Detay)
- Resim 14 : "Tiran Öldüren Grup".
- Resim 15 : Rodin "Kale Burjuvaları".
- Resim 16 : C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları I"
(160X100X50).
- Resim 17 : C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları II"
(180X82X60).
- Resim 18 : C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları III"
(141X86X4).
- Resim 19 : C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları IV"
(228X180X60).

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, sanatın toplumsal ve evrensel bir dil ve bir iletişim aracı olduğunu gözönünde bulundurarak yine toplumsal ve evrensel bir olgu olan "şiddetin" heykel plastiği ile olan ilişkisini ortaya koymaktır.

Sanat ve şiddet ilişkisi ilk bakışta paradoksal gibi görünebilir. Oysa sanat sadece güzeli yansıtmaz. Sanatın asıl önemli yanı içeriği ve biçimidir. Evrensel bir nitelik taşıyan sanatta, biçim ile içerik birbirinden yalıtlanamayacağı gibi insanları ilgilendiren diğer düşünsel ve eylemsel olgular da dışlanamaz.

Sanat ve şiddet bireysel ve toplumsal edimler olarak aynı tarihsel ve toplumsal süreçte yer alırlar. Şiddet olgusu da sanat gibi insanın, toplumsal serüveninin başlangıcından itibaren hep varolmuştur. Tarih boyunca çeşitli gerekçelerle meşrulaştırılmaya çalışılan bu olgu günümüzde, düşünsel olarak onaylanmamasına karşın, yaşamlarımıza bir biçimde karışmanın yolunu hep bulmaktadır.

Tarihsel ve toplumsal gerçeklikten yola çıkan bireysel bir kurgulama sürecini de içeren sanat eylemi "şiddet" olgusuna ilgisiz kalamazdı. İnsanın doğa ile olan mücadelesi mağara resimlerinde en yalın biçimde ifade edilmiştir. Kimi düşünürlerce mimesis (yansıtma) eylemi olarak tanımlanan sanat, şiddeti de ifadelendirmekten geri durmamıştır.

Sanatın sadece güzeli ve güzel olanı yasıtmadığını daha önce belirtmiştik. Sanatta güzelin yanında çirkini, iyinin yanında kötüyü de bulmaktayız. Picasso'nun "Guernica"sı hiçbir insana güzeli yada iyiyi göstermez. Guernica'da bir toplumun iç savaşta şiddetin, ölümün ve yok edilişin tüm evreleri yansıtılmaktadır. Bu yapıtta "şiddet" evrensel bir sanat dili oluşturularak yansıtılmıştır. Bu yönüyle de şiddetin tarihsel bir belgesi haline dönüşmüştür.

Şiddet olgusu insanlığın tarih boyunca yüzyüze kaldığı bir gerçekliktir. Şiddetin nedenleri ve sonuçları modern bilimlerin ortaya çıkışından beri araştırılmakta ve bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Kimi psikolog ve sosyologlar şiddetin evrensel bir tanımının zorluklarından bahsederler. Bu konuda tanım zorluğu olsa bile şiddetin evrensel boyutta ortak çeşitli görünümlerini biliyoruz. Düşünen ve toplumsal bir varlık olan insan, şiddet'i eyleme dönüştürürken çeşitli araçlara sahip olmuştur. Bir taş ve sopadan, gelişmiş silahlara kadar çeşitlilik gösteren bu araçlar günümüzde daha farklı özellikler kazanmaya başlamıştır. Televizyon ve sinema gibi görsel sanat araçlarıyla şiddet, toplumun tüm alanlarına estetik bir biçime sokularak meşrulaştırılmak yolundadır. Oysa sanatın, insanlık için güzelin ve iyinin bulunmasında bir araç olduğu, yada olması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle şiddetin yaygınlaştırması için bir araç haline getirilmeye çalışılan sanatın ve sanatçının toplumsal olgular karşısındaki konumunun ve durumunun sorgulanması gerektiği kanısındayız.

Bazı düşünür ve bilim adamları tarihte, sürekli bir ilerleme düşüncesinden söz etmektedirler. (A.Comte, K.Marx, H.Spencer vb.). Eğer insanlık hep ileriye doğru gidiyorsa yaşamdaki şiddetin de azalması gerekirdi. Oysa insanlığın hizmetinde olması gereken bilim ve teknoloji bile şiddete hizmet eder görünümündedir.

Oysa sanatın, bilimin ve teknolojinin tüm insanlığın hizmetinde olması gerektiği ve araçların doğru amaçlar uğrunda kullanılması ve varolması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmamızın temel bakış açısını da bu çerçeve üzerine oturttuk. Sanatı varolan gerçekliğin sembolik bir biçimde ifade edilmesi olarak düşünürsek şiddet olgusunun da bu sembollerde çeşitli biçimlerde, dışlaştığı, sunulduğu sonucuna varılabilir. Plastik sanatlar arasında yer alan heykel sanatı da ortaya çıkışından itibaren insanın varoluş biçimlerini, inançlarını, duygularını ortaya koyarken kullandığı yollardan birisi olmuştur.

Heykel sanatı içinde ya da (pratiğinde) şiddet olgusunun düşünsel ve kavramsal biçimde sembolleştirildiğini ve toplumların bireysel çatışmaların, bir toplumun kendi içinde ki çatışmaların, farklı toplumlarla olan ilişkisinde ortaya çıkan savaşların bu aktarımların kaynağını oluşturduğu düşünülmektedir. Farklı dönemler içerisinde ele alınan heykellerde şiddetin hep varolduğu gözlemlenmiştir. Bu heykellerde şiddet zaman zaman bir zafer ve güç unsuru olarak olumlanmakta, zaman zaman şiddetin insanlık için yıkıcı yönü ön

plana çıkarılmaktadır. Bunların yanısıra heykel sanatında, şiddetin psikolojik olarak yansıtılması da sergilenmektedir.

Çalışmamızda şiddet öğelerinin heykel plastiğinde ki sunuluşunda kazandığı özellikleri yukarıdaki nitelikleri ele alınarak incelendi.

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk olarak şiddeti tanımlamaya çalışan kuramlardan yola çıkarak genel bir şiddet tanımına ulaşılmaya çalışılacak.

Şiddeti çeşitli görünüşleri ve yönleri ile ele alan açıklama biçimleri, Sosyal Antropolojik, Sosyal Psikolojik ve Ritüel açıdan incelenerek konuya kuramsal açıdan eğilinmiştir. Bunun yanısıra sinema ve tv'de yansıtılan şiddetin toplumdaki olumsuz etkileri örnekler ve istatistiklerle ortaya konulmaktadır. Şiddetin, resim ve heykel sanatındaki yansıma ve yansıtılma nedenleri tarihsel bir bazda sorgulanmış ve çözümlenmeye çalışılmıştır.

Şiddet üzerinde yaptığımız araştırma, bir mekan içerisinde düzenlemeler yapılarak uygulama çalışmaları ile de desteklenmiştir.

I. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

I.1. Şiddetin Tanımı

Şiddet, insanlık tarihi kadar eskidir ve insanoğlunun yakasını hiçbir zaman bırakmamıştır. Şiddetin toplumsal ve psikolojik birçok nedeni vardır. Bu nedenler arasında sınırsız sayıda ilişki ve etkileşim bulunmaktadır.

Yeterli düzeyde olmamakla birlikte; özellikle yirminci yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren şiddet ve şiddet olayları üzerinde çeşitli bilim dallarında araştırma ve incelemeler yapılmıştır. Yapılan bu araştırma ve incelemeler, şiddet ve şiddet olaylarında giderek bir artışın olduğunu ortaya koymuştur.

Şiddeti ve şiddet olaylarındaki bu artışın nedenlerini anlayabilmemiz için öncelikle şiddet'in kapsamlı bir tanımlanmasını yapmamız gerekmektedir. Aynı zamanda günümüzde hangi olayların, davranışların şiddet ve şiddet suçu sayıldığına da incelenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede şiddet sözcüğü Meydan Larousse'da (1985:777) "bir hareketin, kuvvetin veya gücün derecesi; Sesin ışığın şiddeti. Bir şeyin bir olayın yıkıcı kuvveti. Bir duygunun aşırılığı, uzlaşma yerine kaba kuvvet olarak tanımlanmaktadır." Bu tanımlama bize şiddetin yıkıcılığını ve gücün fizyolojik olarak kötüye kullanılmasını göstermektedir.

Yine buna benzer bir tanımlama Püsküllüoğlu'nun (1995:1429) türkçe sözlüğünde "Karşıt tutumda, görüşte olanlara karşı kaba kuvvet kullanma, sert davranma, sertlik. "Şiddet olayları" ise; insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler." olarak tanımlanıyor.

Püsküllüoğlu'nun yapmış olduğu şiddet tanımlaması, Türkçede ve günümüz Türkiyesinde en kapsamlı tanımlama olmasına karşın yetersiz kalmaktadır. Bu özellik sadece Püsküllüoğlu'na mahsus olmamakla beraber, yapılmış olan birçok sözlük çalışmalarında yüzeysel ve yetersiz kalmıştır. Şiddet'in geniş bir perspektifte ele alınarak doyurucu tanımlanmasının kapsamlı bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Şiddet'in Fransızcada ki sözlük anlamına baktığımızda "bir kişiye güç veya baskı uygulayarak kendi isteği dışında birşey yapmak ya da yaptırmak; Şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı; kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence vurma ve yaralama olarak tanımlanıyor" (Ünsal, 1996:29)

Şiddet (violence) sözcüğü Fransızcaya Latince Violentia aracılığı ile girmiştir. "Violentia, şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç anlamında kullanılmaktadır. Bu sözcüğün kökeni ise "VİS": çeşitli anlamların yanısıra; güç, erk, şiddet ve bedensel olan gücü de simgelemektedir". (Ünsal, 1996:31)

Fransızca'da yapılan bu şiddet tanımlanması kapsam ve içerik bakımından daha zengindir. Çünkü bu tanımlamada şiddet

sözcüğü diğer tanımlamaların kapsamı dışında kalan, acı çektirme, yaralama ve işkencenin psikolojik boyutuyla da nitelendirilmiştir. Ayrıca kavram üzerinde daha dizgesel bir çalışma yapılmıştır.

Diğer bir yandan şiddeti yalnızca başkalarının fiziksel ve psikolojik bütünlüğüne saldırı yada tehdit kavramıyla sınırlayamayız. Belli bir toplumsal düzene karşı başkaldırı ve saldırıyı da içerir. Bu kapsamda "Şiddet" başlıklı incelemesinde, şiddet durumlarına ve şiddet eylemlerine açıklık getiren Michaud'un (1991:25) şu tanımını aktaralım "Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır."

Yapılan bu tanımlamada ise; moral/manevi, töresel ve ahlaki simgesel-sembolik ve kültürel değerler ikili ilişkiler bazında geniş ve kapsamlı sayılabilecek bir şekilde ele alınmıştır.

Yukarıda şu ana kadar yapılmış olan tanımlamaların bir potada eritilmesi durumunda karşımıza daha geniş ve doyurucu bir şiddet tanımı çıkacaktır. Böyle bir tipolojiyi de bize Ünsal (1996:35), Şiddetin ve nelerin şiddet olduğu, hangilerinin suç kapsamına girdiğini "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi" adı altında vermektedir. Yazar şiddeti "Özel Şiddet" ve "Kollektif Şiddet" olmak üzere iki ana grupta incelemektedir.

Özel şiddet cürümsel ve cürümsel olmayan olarak iki kısımda ele alınmış olmakla beraber cürümsel içerikli olan şiddet eylemlerinde, olaylarında cinayet, suikast, zehirlenme, idam gibi olaylar ölümcül olarak nitelendirilmiştir. İsteyerek darp ve yaralama olayları bedensel şiddet olarak gösterilmiştir. Cinsel olarak ırza geçme veya tecavüzü de (psikolojik ve bedensel bütünlüğe karşı) bu kapsamda belirtmiştir.

Cürümsel olmayan şiddet kısmında ise intaharlar ve teşebbüs olayları, kasıt olmaksızın yapılan kazalar, trafik kazaları ele alınmıştır.

Kollektif şiddet gurubunda şiddet ve şiddet olayları gurup şiddeti, devlet şiddeti ve uluslararası şiddet olmak üzere üç alt grupta toplanmış olup; terör ve medya terörü gurubun bireye karşı şiddeti olarak ; terör - siyasal yada mafya terörü, başkaldırı, sokak çatışması iç savaş, yada grev , gerilla savaşı, ihtilaller ise gurubun iktidara karşı şiddeti olarak belirtilmiştir.

İktidarın birey ve gruplara karşı şiddeti, insan hakları ihlalleri, baskı, tek yanlı propaganda, soykırımı ve ırk ayrımı devlet şiddetinde devlet terörü olarak sınıflandırılmaktadır. Bunun yanısıra iş kazalarının sıklığı, çalışma koşullarının sağlıksızlığı, aşırı gürültü, yetersiz sağlık ve güvenlik koşulları, atom santralleri gibi tehlikeli ve insan sağlığını ve yaşamını tehdit eden unsurlar da endüstriyel olarak, devlet şiddetinin alt gurubunda gösterilmektedir. Uluslararası şiddet başlığı altında ise savaş kavramı verilmektedir.

Yukarıda açılımları yapılan tüm olaylar ve eylemler bize şiddet'i gösterelemektedir. Bu eylem ve olaylar aynı zamanda günümüz devletinde şiddet suçu olarak kabul edilmektedir. Bu ayrıntılı tanımlamanın yanısıra birey ve toplum için tehdit oluşturan fakat henüz şiddet sayılmayan, trafik korsanlığı, kronik enflasyon, işsizlik, pahalılık, doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi vs. gibi olguların da, özünde şiddet kavramının kapsamında görülmesi gerektiği kanısındayız.

I.2. Antropolojik Sosyal Açıdan Şiddet ve Ritüeli

Dawid Riches'in ifadesine göre (1989:9) başka bir kültürün dilinde, "şiddet" in "Anglosakson dünyasında karşılık düştüğü eylem ve imajlar gurubunu olduğu gibi karşılayan bir kelime bulunmayabilir. Anglosakson anlayışına göre "şiddet" şu yada bu şekilde, tarzlarıyla gayrı meşru yada tasvip edilemez tutumlara karşılık düşer. Bununla birlikte, şiddetin uygulayıcısı tarafından özellikle bu unsur kolaylıkla küçümsenir, hatta tümüyle göz ardı edilir".

Yine Riches'a göre (1989;11) "Bir toplumda "şiddet" ve şiddet olayları büyüleyicidir; her ikisi de hem çekicidir hem de nefret uyandırır".

İspanyol boğa güreşleri görünürde şiddet içeren ve karmaşık bir ritüel dramın-insan aktörlerin hayvanın ölümünü hazırladıkları ve kendilerinin de hayvanın saldırısının kurbanı olabilecekleri geleneksel bir seyirliktir. Başka bir açıdan Boğa güreş'i İspanyol kültür ve toplum yapısı içinde üretilen duygusal yoğunluk ve tepkilerin hayli yüksek olduğu insansal açıdan sorgulanması gereken toplumsal bir olgudur.

İspanyol kültürü içinde boğa güreşleri bir "ulusal şenlik", yani ulusal bir kutlamadır. Oysa dışardan biri için boğa güreşinin anlamı, bunu onaylayan bir izleyici kitlesi önünde büyük baş bir hayvanın ağır ağır zayıf düşürülüp, yaralanarak öldürülmesidir. İspanyol olmayanlar için rahatsız edici bir olaydır bu; fiziksel zarar vermeye, kasıtlı bir şekilde kan akıtılmasına ve bir öldürmeye, tanık olmanın kayıtsızlığı, boğa güreşinin içerdiği şiddeti uygulamayı paylaşmaktır.

Antropologlar ise bu tür olaylara duygusal ve ahlaki bir sorun olarak bakmamaktadırlar. Onlar bu, olayı yaralanma ve ölüm riskine giren bir adamın, kamuoyuna açık bir alanda vahşi bir boğayı kontrol altına almaya kalkışmasının kültürel olarak kutlandığı bir ritüel olarak görmektedir.

Marvin'e göre (1989:157) "Arenadaki eylem, erkeklerin büyük güçlüklerle karşılaştıkları zamanki ideal davranışını yansıtır". Matador, toplumdaki geleneksel erkek anlayışının özetidir.

Boğa gürüşinde karşılaşma erkekle erkek arasında değil, erkekle hayvan arasında olduğu halde, boğa simgesel olarak zorlu, tehlikeli ve güçlü bir erkekten gelen bir meydan okumadır. Eğer matador meydan okumaya başarıyla karşılık verirse, prestij ve statü kazanır ve gerçek bir erkek olma iddiasını fiilen doğrulamış olur. Başarısızlık ise aşağılanma alay ve nam kaybı getirir.

Arenada ki boğa İspanyollar için zorba dayatıcı saldırgan ve tehdit eden bir figür görüntüsündedir. Aynı zamanda vahşi ve tehlikeli bir "erkek" rakiptir.

Boğa ile arenada karşı karşıya gelmek, onu katletmek, sindirmek, küçük düşürmek ve ona boyun eğdirmek bir zaferdir.

Ayrıca İspanyol toplumunda ve kültüründe boğaya ne olduğu ile ilgilenilmemektedir. İspanyolların ilgisi boğada açılan yarada odaklanmaktadır. Çarpıcı buldukları budur; bunun ötesini görmek ellerinde değildir.

Marvin'in saptamasına göre (1989:161) "Arenadaki boğaya çok hayranlık ve saygı gösterilmesine karşın, varlığının yegane nedeni, arenada öldürülmektir; yoksa hayvanın sağlığı ile ilgilenilmez". Fakat Marvin hangi bilim dalına göre tanımlamalarını yaparsa yapsın biliminde ahlaki boyutları olduğu unutulmadan hangi bakış açısından bakılırsa bakılsın şiddeti ve şiddet olaylarının günümüz globalleşen dünyasının değer ölçülerine göre bilimsel açıdan değerlendirilmesi her ne kadar

zorda olsa (bilimin evrenselliğini kabul ettiğimizde) şiddetin evrensel değer ölçülerine vurularak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Marvin'in (1989:166) tanımlanmasına göre ise şiddet ;

İspanyolcada ender olarak kullanılsa bile, İspanyollar başkalarına karşı fiziksel zor kullanımın kabul edilebilir ve edilemez şekilleri hakkında kesinlikle güçlü bir ayrıma sahipler ve belirleyici nokta, açıktır ki "Öteki"nin statüsü ve böylesi edimlerin içinde gerçekleştiği koşullardır. Böylece geleneksel olarak kabul edilemez zarar verme şekilleri olarak mahkum edilen edimler, gebelikten korunma, kürtaj, tecavüz, intihar ve cinayettir.

Ayrıca yazarın düşüncesine göre insan hayatının ve ölümünün iradesi tanrının iradesine bırakılmalıdır. Hayvanlar ise aksine, insan iradesine tabi sayılırlar. Kavramsal olarak insanlardan uzaktırlar ve onlara davranılma şekli insani davranış nosyanlarının dışında tutulmuştur. Biz bu düşünce sistemine katılmamakla birlikte düşünen insanın iradesinin kendi elinde olduğunu düşünmekteyiz. Konuya bu açıdan yaklaştığımızda açık bir biçimde görülmektedir ki sanat ve bilim insan, düşüncesinin, sevgisinin ve iradesinin ürünüdür onun içindir ki bilim ve sanat birbirine paralel olmakla birlikte evrensel niteliklere sahiptir. Bununla birlikte teknolojinin gelişmişliği sayesinde yeryüzünde sınırlar erimekte ve bütünleşmeye gidilmektedir. Artık kültürler teknoloji sayesinde birbiri içine geçmiş durumdadır ve insanlığın

geleceği, kültür ve sosyal yapısı da benzer özellikler göstermektedir. Nasıl ki insan hakları beyannamesi evrensel bir özellik gösteriyorsa ve bu beyannamenin altına tüm dünya ülkeleri imza atmış ise insanlığın kara lekesi haline gelmiş ve sürekli artan ve değişen özellikler gösteren şiddete karşıda evrensel ve global olarak yaklaşılmalıdır. Çünkü şiddete ikibine üç kaladan bakmaktayız. Eğer ki insanoğlu düşünen bir organizma ise ki öyle, o kültüre veya bu kültüre göre şiddeti değerlendirmenin bilimsel olarak haklı bulunur yanlarının aranması insanoğlunu karmaşaya götürecektir. şiddet bilimin her dalında kınanmalı ve haklı gösterilmemelidir. Ayrıca şiddetin globalleşen dünyada seyirlik olarak, ulusal bir kutlama olduğu ve de Avrupanın merkezinde modern olan tek lke İspanyadır.

I.3. Psikolojik Açıdan şiddet

Mayer psikolojiyi "insan davranışını anlamak amacıyla, insana özgü zihinsel süreçlerin ve bellek yapılarının bilimsel analizidir." diye tanımlamaktadır. (Atkinson,1995:16)

Günümüzde ağdaş psikoloji, davranışsal yada zihinsel süreçlerin bilimsel olarak incelenmesi biçiminde tanımlanmaktadır. Sayısız uzmanlık alanları arasında, deneysel ve fizyolojik psikolojik; gelişimsel, sosyal psikoloji ve kişilik psikolojisi; klinik ve danışmanlık psikolojisi; okul ve eğitim

psikolojisi, endüstri ve mühendislik psikolojisi gibi dallarda faaliyet göstermektedir. Kısaca psikoloji davranış bilimleri yada sosyal bilimler sınıfına girmektedir.

Psikoloji bireye ağırlık verdiğinde yani olaylar bireysel açıdan incelendiğinde bir davranış bilimi, grup halindeki bireylerin etkileşimlerine ağırlık verdiğinde ve araştırmalarını bu yönde sürdürdüğünde ise bir sosyal bilim olarak değerlendirilmektedir.

Daha önceki bölümlerde açıkladığımız şiddeti psikolojik açıdan önemli bulduğumuz ve yine şiddetin kendisi olan "saldırganlık" kavramı açısından ele alacağız. Bu yaklaşımın şiddet ve şiddet olgusunun ne olduğunu daha geniş bir perspektiften görme ve inceleme olanağı vereceğini düşünüyoruz.

Bu çerçevede saldırganlığı ve saldırgan davranışların neler olduğunu ve olabileceğini açıklamak gerekiyor. "Saldırganlık", Orhan Hançerlioğlu'nun Ruhbilim Sözlüğünde (1993:318) "Kışkırtma olmaksızın başka insanların üstüne yürüyerek onlara zarar verme Ruhbilim açısından saldırganlık bir güdü (ing.motive)dir. Öfke ve düşmanlık duygularıyla ilgilidir; göz korkutma (tehdid), aşağılama, engelleme gibi durumlarda ortaya çıkar. Kimi ruhbilimcilere göre doğuştan varolan bir iç güdüdür ve sonradan öğrenilmemiştir. Dilediğini elde etmek için kaba güç kullanarak saldırı; kişiler, toplumsal kümeler, toplumlar ve ülkeler arasında olabilir" diye tanımlanmaktadır.

Bu tanımlamadan da anlaşıldığı üzere saldırganlık; şiddetin başlangıcı veya sonucu olarak çift gerektirmeli bir biçimde ortaya çıkabiliyor.

Diğer bir yandan Atkinson ve diğerleri (1993)'e göre Saldırganlık genellikle, bir başka kişiye sözle ya da fiziksel olarak zarar verme ya da bir başkasına ait mülkü tahrip etme niyetiyle yapılan davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamadaki anahtar sözcük niyet'tir. Birisi kalabalık bir asansörde kazara ayağınıza basar ve hemen ardından özür dilerse, muhtemelen bunu saldırgan bir davranış olarak almazsınız. Sıranızda oturmuş çalışırken biri gelir de tüm ağırlığıyla ayağınıza basarsa, böylesine kabalıkla yapılmış saldırgan bir edim karşısında aşırı kızgınlığa kapılabilirsiniz. Ama kasıtlı saldırganlık edimleri bile zarar vermenin ötesinde başka amaçlara hizmet edebilir. Güç, servet ve toplumsal statü, saldırgan yolla elde edilebilen amaçların yalnızca birkaçını içermektedir. Zaten insanlık tarihi boyunca insanoğlu gücü, serveti toplumsal statüyü elde etmek için şiddete ve saldırgan yollara başvurmuştur. Tarih bunlarla doludur. Öte yandan Freud (1995) saldırganlığın doğuştan bir dürtü olduğunu ileri sürmüş ve saldırganlığı temel bir içgüdü olarak değerlendirmiştir. Ölüm içgüdülerinin enerjisi, boşaltılıncaya dek ya açık saldırganlık biçiminde dışa yönelik olarak ya da kendini yok edici hareketler biçiminde içe yönelik olarak organizma içinde biriktiğini ifade etmiştir ve ayrıca saldırganlığın yok edilebileceği konusunda kötümserdi. Biz Freud'un bu tezine katılmıyoruz çünkü bu tez bilimsel açıdan

doğru bulunmamaktadır. Bunu Albert Einstein'a 1992 yılında yazdığı ve "insanoğlunun savaştan nasıl kurtulur" sorusuna, Freud'un vermiş olduğu yanıtın daha iyi anlayabiliriz. Freud'un (1995;445) Einstein'a verdiği yanıt.

"İnsanları savaş için coşturmanın bu denli kolay olması karşısında duyduğumuz şaşkınlığı dile getiriyor ve insanların içinde bu konuda işleyen bir şeyin -nefret ve yıkım içgüdü-, savaş çığırtkanlığının işleri yarıyarıya kolaylaştırdığı yolundaki kuşkularınızı ekliyorsunuz. Size tamamen katıldığımı belirteceğim. Bu tür bir içgüdü'nün varlığına inanıyoruz; aslında, şu bir kaç son yıldır bunun tezahürleriyle ilgili çalışmalar yapmaktayız. Ölüm içgüdü, yıkım içgüdüüne dönüşmektedir. Bu içgüdü dışarıya, nesnelere doğru yönelmiştir. Deyim yerindeyse, canlı varlık, kendisine yabancı bir varlığı yok ederek yaşamını korumaktadır" olmuştur.

Çünkü savaş elverişsiz toplumsal koşulların meydana getirdiği düzgüsz, olgudur ve gelecekteki toplumlarda varolma sebepleri ortadan kalkabileceği veya kalkacağı için insanlar birbirleriyle savaşmayacaklardır. Ayrıca insanoğlu sadece ve sadece iç güdüleriyle hareket eden bir canlı değildir. İnsan düşünen bir varlıktır. İnsan sorunlarını düşünerek çözümler, zaten bizlerin de yapmamız gereken bu değil mi?

Freud'den sonraki kuramcılar saldırganlığın doğuştan gelen bir içgüdü veya dürtü olduğu fikrini reddetmişlerdir. şiddetin ve saldırganlığın engellemeden doğan bir dürtü

olduğunu dile getirmişlerdir. Buna karşın Margaret Mead gibi antropologlar (1993)'e saldırganlığın sonradan edinildiği tezini savunmuşlardır. Toplumsal ruhbilimciler (Sosyal Psikologlar)'da bu görüşü savunmaktadırlar. L.Berkowitz ve A.Bandura (1995) gibi ruhbilimciler, örnek almanın, taklit etmenin ve öğrenmenin saldırganlığın oluşumunda başlıca özellikler olduğunu öne sürmüşlerdir. Bandura bu tezini desteklemek üzere birçok deney gerçekleştirmiştir. Bu deneylerden birinde; "bir adamı lastikten yapılmış patlamayan bir bebeğe saldırtmışlar ve bunu bir çocuk kümesine seyrettirdikten sonra hem çocukların yeni saldırganlık biçimleri öğrendiklerini, hem de çocuklardaki saldırganca davranış sayısının büyük ölçüde arttığını saptamışlardır.." (Hançerlioğlu, 1995:318)

Bu deneylerden, sinema, TV, radyo ve gazete gibi yayınlardaki saldırganlıkların toplumsal açıdan zararlı olduğu sonucunu çıkarmışlardır.

Sears ve J.Dollard, (1993) gibi ruhbilimciler saldırganlığın çevresel engellemelere bir tepki olarak meydana geldiğini savunmuşlar. Bu savı kanıtlamak için C. I.Hovland'la R.R. Sears 1940 yılında Birleşik Amerika'nın güneyindeki 1882-1930 yılları arasında yapılmış linç (Halkın suçlu saydığı bir adamı döverek öldürmesi) olaylarını incelemişler ve bu araştırma sonuçlarına göre pamuk ücretinin yüksek olduğu yıllarda daha az ve pamuk üretiminin düşük olduğu yıllarda daha çok linç olayı gerçekleşmiştir. Bu saptama gerçeği doğrulamaktadır, toplumsal

düzensizlikler ve ekonomik sıkıntılar saldırganlığın başlıca nedenlerindedir.

Ayrıca Yukarda da belirtildiği gibi Sosyal Öğrenme kuramları saldırganlığın bir içgüdü ya da engellenmenin yol açtığı bir dürtü olduğunu reddetmekte ve saldırganlığın diğer öğrenilmiş tepkilerden farklı olmadığını göstermektedir.

Saldırganlık, gözlem ya da taklit yoluyla öğrenilebilir ve örnekleme ne kadar çoğaltılırsa meydana gelme olasılığında o kadar yüksek olur. Sosyal öğrenme formülasyonuna göre, ikinci yaşantılar duygusal bir genel uyarılmışlık haline yol açmaktadır. Hedefe ulaşmanın engellenmesi, bu yaşantılardan biridir. (Atkinson ve değerleri, 1993).

Saldırganlık, bazen karşımıza yönlendirilmiş olarak da çıkmaktadır. Miligram Laboratuvar ortamında belirlenmiş bir takım denekler üzerinde konuyla ilgili deneyler gerçekleştirmiştir. (Mete, 1996:3)

Miligram'ın deneylerinde, bir psikoloji araştırması için laboratuvara çağrılan eğitimi orta sınıf Amerikalılardan, 'deney gereği', bir başka deneğe bazı sorular sormaları ve her yanlış yanıtta bir elektrik şoku vermeleri isteniyordu. Kişi, üzerinde 15'ten 450 volta kadar değişen düğmelerin bulunduğu bir levhanın önüne oturtuluyor ve deney boyunca bir görevli yanında durarak onu yönlendiriyordu. Verilen şokların düzeyi yükseldikçe, şok verilen denek inliyor, kalbinin rahatsız olduğunu, devam edemeyeceğini söylüyor,

acıyla kıvranıyordu. Şok veren kişi kararsızlık gösterdiğinde, görevli 'Lütfen devam edin. Deney devam etmenizi gerektiriyor' diyerek onu yönlendiriyordu. Deneye katılanların yüzde 62'si görevlinin buyruklarına tam olarak itaat etti ve hiçbirisi 300 volttan önce durmadı. Daha sonra, bu mantık dışı uygulamaya niye bu denli uyum gösterdikleri, niçin karşı çıkmadıkları sorulduğunda verdikleri yanıtlar ilginçti. Tıpkı, savaş suçlarından yargılanan Naziler gibi, onlar da 'yalnızca verilen emirlere uyduklarını'söyleyerek kendilerini mazur göstermeye çalışıyorlardı.

Bunların yanısıra bazı psikologlar şiddeti izlemenin sosyal davranışlar üzerindeki etkilerini araştırmışlar ve araştırmaların büyük bir çoğunluğu göstermiştir ki Sinema ve TV'de şiddet izlemenin, özellikle çocuklarda saldırganlığı artırdığı sonucuna varılmıştır. Cam ve Beyaz ekranda şiddeti izlemek çeşitli saldırgan davranışlara yol açabildiği ve saldırgan davranma usullerini öğreterek; şiddete, karşı genel uyarılmışlık halini arttırarak; insanları şiddete karşı duyarsızlaştırarak; saldırgan davranış üzerindeki kısıtlamaları azaltarak ve çatışmanın çözülmesi hakkındaki görüşleri çarpıtarak, şiddet'i arttırdığı sonucuna varmışlar.

I.4. Bireysel Şiddet

Şiddeti bireysel olarak toplumsal bir kurum olan aile içerisinde görmek mümkündür.

Aile içerisindeki şiddet en çok kadınlara karşı kullanılmaktadır. Aile içerisinde yaşayan şiddet'in en çok görülen biçimi erkeğin birlikte yaşadığı kadına dayak atmasıdır. Dayak atma olayı dünyanın her köşesinde her toplumda görülmektedir. Bu tür bireysel şiddet olan dayak olayı toplumlardan, topluma farklılık gösterse de yine şiddettir. Hatta birçok toplumda eşinin istemediği halde, onunla zorla cinsel bir ilişki kuran bir erkek şiddet kullanmış sayılmaktadır. Bu konularda bir çok istatistik yapılmıştır. Erten ve Ardalı'nın (1996:160) yapmış oldukları istatistiklere göre;

"İngiltere'de, evli çiftlerin %16'sında kadınlar dayak yemektirler. ABD'inde yapılan bir araştırmada bir ay içinde bir cerrahi kliniğe başvuran kadınların %3.8'i, psikiyatri servisine giden kadınların %3.4'ü eşleri yada beraber yaşadıkları erkekler tarafından dövüldüklerini beyan etmişlerdir. Yapılan bu araştırmalar neticesinde dövülen kadınların %76'sı 35 yaşın altındadır. Dayak yiyen kadınların yarısından biraz fazlasında depresyon, çok az bir kısmında ise şizofreni gibi bir hastalık, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı görülmektedir. %29' unda ise sebep ve sonuç anlamında hiçbir rahatsızlık yoktur. %65'i psikiyatrik tedavi talep etmiştir; %37'si hastaneye yatırılmış ve %29'u en az bir defa intihar girişiminde bulunmuştur. Vakaların çoğunda sosyal ekonomik düzey ortanın altındadır. Eğitim ise ilkokul veya ortaokul düzeyindedir".

Yukarıdaki istatistiklerden de görüleceği üzere bireysel şiddet ve şiddet olaylarının eğitimi düzeyi ile ilintisi olduğu

yargısını çıkarabiliriz. Daha geniş bilgi için "şiddet" konusuna ayrılan Cogito (1996) 'şiddet' dergisinin "saldırganlık, şiddet ve terörün psikososyal yapılar" adlı Erten ve Ardalı'nın makalesi incelenebilir.

Bunun yanısıra kadına karşı şiddete başvuran erkekler üzerinde kapsamlı araştırmalar yapılmıştır. Bu erkeklerin çoğunda aşırı güvensizlik duygusu göze çarpmaktadır.

Bazı erkekler dayak olayından sonra suçluluk duygusu ile eşlerinden inandırıcı bir şekilde özür dilerler, onları ne kadar sevdiklerini göstermeye çalışırlar. Ne var ki, bu özürler ve sevgi gösterileri bir sonraki dayak olayını engelleyememektedir.

Cinsel şiddet de bireysel şiddet olgusu içerisinde değerlendirilmektedir. İstatistiklerden edindiğimiz bilgiler ışığında cinsel şiddet ve tecavüz de oldukça yüksek ve yaygın olarak maruz kalınan uygulamalardandır.

Godenzi'e (1982:19) göre;

"Cinsel Şiddetin uygulanmasında asılolan, şiddete dayalı cinsellik değil, cinsellik görünümlü şiddettir." Cinsel şiddet olayında şiddetin belirleyici olduğunun kavranması gerekmektedir. Burada cinsellik sadece şiddetin etkin olarak kullanılabilirdiği bir alandır. Bu nedenle zaman zaman "cinselleşmiş şiddetten" de söz edilmektedir. Vurgulanması gereken bir nokta da bu şiddet biçimini kullananların kendi bencil amaçları için kadının vücuduna, aklına ve ruhuna

zorla el koyma istekleridir. Bu çerçevede kullanılan kadının "cinsel olarak sömürülmesi" ortaya çıkmaktadır.

Buradan da anlaşılacağı üzere, bir canlı olarak insanı hiçe sayarak ve ister bilinçli bir şekilde, isterse bilinçsiz bir şekilde ruhsal ve fiziki olarak ona zarar vermek sözkonusudur. Bunun ismi de şiddettir.

II. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLARDA ŞİDDET

II.1.Sinema ve TV'de şiddet

Yaşadığımız dünya'da şiddet ve şiddet olaylarının grafiği sürekli olarak yükselmektedir ve şiddet gösterileri bir meta haline getirilmiştir. Artık yeryüzünde şiddetin olmadığı bir yer yoktur.

Sinemanın, TV'nin kısacası medya'nın olmadığı dönemlerde de "sinirleri geren filimler gibi, perdedeki şiddet bir dürtü olarak kabul ediliyor ve 'ağır' yada duygusal diye nitelendirilen herşeye kuşku ile bakılıyordu. Scognamillo (1996:357) "Çeyrek yüzyıl önce hakim olan bu düşünceler aradan bu kadar zaman geçmesine karşın, bırakın değişikliği, görsel ve devirgen şiddetin dozu iyiden iyiye artış gösterdi, üstün tekniklerin desteği ile sanatlaştı" diye özetlemektedir.

Neticede 1900'lü yılların başlarında "şiddet" sinemada çekici bir öge olmuştur. Şiddetin cazibesi yapımcılar, yönetmenler ve sermaye sahipleri tarafından daha fark edilir olmuştur.1908 yılında çevrilen ve tarihsel nitelikli ölüm ve cinayet olaylarını konu alan; Le Bargy'nin çevirmiş olduğu orjinal adının "L'assassinat du Duc de Guise", yani "Guise Dükü'nün Katli" isimli filmde ve yine 1915 yılında çevrilmiş, siyasi niteliği olan "Ku Klux Klan" gibi ırk ayrımcısı ve kanlı bir terör örgütü haklı

gösteren filmde olduğu gibi, savaş sineması da diyebileceğimiz bir sinema türünü ortaya çıkarmıştır. Savaş sineması şiddeti bazen ulusallaştırıp yasallaştırıyor bazen ise tüm olumsuz "çaresizliğini sergiliyor: boşuna atılan bir kurşun ve boşuna ölen genç bir asker (All Quiet on the Western front, "Batı cephesinde Yeni Birşey Yok", Lewis Milentone,1930); Çılgın bir Fransız Generali ve neden olduğu, bir katliam (Pathas of Glory, "Zafer Yolları", Stanley Kubrick, 1957): beyinleri yıkanan toy askerler, hızlı silahlar ve nedensiz ölümlerle (Full Metal Jacket, Stanly, Kubrick, 1987) olduğu gibi Ancak diğer bir yandan John Wayne'nin western diye nitelendirilen savaş filmlerindeki gibi kahramanı yüceltiyor ve düşmana yönelik olduğunda şiddet hakkı ve gerekli olan kutsal bir yapıya kavuşturuluyor. Bizce şiddetin haklı gösterilecek kutsal bir yanı yoktur. Bu tür kurgu ve yaklaşımlarda "şiddet" haklı gösterilmeye çalışılmaktadır. Bununla beraber beyaz perdede her tür film kendi şiddetini beraberinde getiriyor ve bunun çeşitlerini sunuyor. Konuyla ilgili özenli çalışmaları bulunan Scognamillo (1996:359) aşağıdaki saptamaları yapmaktadır:

Kızıl saçlı, kısa boylu "halk düşmanı" James Cagney kahvaltı sofrasındaki "grapetruit"u sevgilisinin yüzüne yapıştırdığında (The Public Enemy, "Halk Düşmanı", Wiliam A.Wellman, 1931) olay olmuştu, vahşetten sözedilmişti, aşağılayıcı şiddetten. Yine yıllar geçti; gangsterlere Francis Ford Coppola (ve Mario Puzzo) merak saldı. Makineliler konuştu, yumruklar konuştu, insanlar

tarandı, kadınlar kan revan içinde bırakıldı. Coppola'yı Sergio Leone izledi; Sean Connery can çekişirken arkasında bir koridor boyunca kanlı izler bıraktı (The Untouchables, "olayı" koptu. İlk önce katliamlar ciddileşti. (Reservoir Dogs, "Rezervuar Köpekleri", 1992) sonra ise şiddet, ölmenin ve öldürmenin koreografisi çizildi, kanların kaligrafisi ile birlikte. Şiddet kendi post-modernizmine kavuştu, "Katil Doğanlar" (Natural Born Killers, Oliver Stone, 1994)" olmak veya olmamak"değil de "öldürmek veya öldürmemek" sorunsallığını tartıştı, eskinin "Bonie ve Clyde"ini, (Bonnie and clayd, Arthur Penn, 1967) "naif" hale getirerek.

Görüldüğü üzere beyaz perdede şiddetle soluk alıp vermeyen tür kalmamıştır. Bu değerlendirme Robert Wise'nin 1961 yılında çevirdiği ve gençlerin ritimli şiddetiyle dolu olan 'Batı Yakasının Hikayesi'nde" (West Side Story) olduğu gibi müzikal filimlerde de ortaya çıkmıştır.

Şunu unutmamalıyız ki şiddet korkuyu, korku ise şiddeti doğurmaktadır. Korku aynı zamanda tehdit edicidir.

Çağdaş toplumlar da endüstrileşen sinema ve televizyon'da gitgide büyüyen ve yaygınlaşan "korku" ve "şiddet" ile karşıkışıya kalmaktadır. Endüstri, kendi ürünlerini üretiyor, sunuyor, pazarlıyor ve bunun tüketimini haklı göstermek için yoğun çabalar harcıyor.

Bu bakımdan Stephan Crane'in romanından uyarlanan John Huston'un "Zafen Madalyası" (The Red Baged of Courage, 1951)'ında savaşa ilk kez katılan genç bir askerin korkusu, doruğa ulaştığında, kahramanlığa dönüşüyor. Bu süreç, korku sinemasının (ister doğüstü, ister ruhbilimsel, ister bilimkurgusal olsun) temelinde yatıyor. Sevgilisini canavarın pençesinden kurtarmaya kalkan delikanlı, panik halinde, son hamlesini yapıyor her ne pahasına olursa olsun canavarı yok ediyor. "Elm Sokağı Kabusu'ndaki (A Nightmare on Elm Street, Wes Crave, 1984- ve dizinin diğer bölümleri) gençler korktukları sürece Freddy'nin kurbanları oluyorlar. "Yaratık"ta (Alien, Ridley Scotty, 1979) tek başına kalan "Uzay Fahişesi" canavarın kıyıcılığına kendi kıyıcılığı ile karşılık veriyor.

Diğer bir yandan bilindiği gibi 1960 ve 1970'li yıllar renkli sinemaya ve filmlere geçiş dönemidir. Teknoloji gelişiyor geliştikçede sinema eknanlarından yansıtılan "şiddet' buna bağlı olarak bir artış gösteriyor. Bunu İngiliz ve Amerikan yapımı olan "M.Hammer dizilerinde vede "Görevimiz Tehlike" adlı yayınlanmış olan dizilerden hatırlamamız mümkündür.

1970'li yılların sonu, 1980'li yılların başında baskı sonucu olarak meydana çıkan, gerçeklere dayalı şiddet türleri ekranlardan yansıtılmıştır. Tıpkı "Kayıp" taki (Missing, Costa Gavras, 1982) binalar dolusu cesetler ve stadları dolduran

tutuklularda ve "Ateş Altında" filminde ki (Under the fire, Roger Spottiswoode, 1983) kurşunlanan gazetecide olduğu gibi.

Gerçekliklerden alınan yada kurgulanan ve estetik hale getirilmiş bu tür yansımalar şiddeti özendiriyor gibi görünselerde, bu konudaki özendirici nitelikleri yadsınamaz.

Sinema ve TV'de abartılı ve yanlış da olsa şiddeti yansıtacaktır. Çünkü bu büyük bir kazanç kapısı olmuştur. Bu türden filmlerin alıcısı bol olmaktadır. Alıcısı bol oldukça sürekliliği de olacaktır.

Yaşadığımız çağda şiddet olaylarının azalması beklenirken Bunun tam tersine sürekli bir artış gözlenmektedir. Bol kanlı ve şiddet sahneleriyle dolu sinema ve televizyon filimleri de bu artışa katkıda bulunmaktadır.

Bunun en çarpıcı örneklerinden biri yine televizyonlardan haber olarak verilmiştir."1996 yılı Mart ayı başında Fransa'da iki sevgili 16 yaşındaki Tunuslu bir genci 40 bıçak darbesiyle öldürdüler. 18 yaşındaki genç kızla, 17 yaşındaki sevgilisi yakalandıktan sonra polisteki ilk ifadelerinde cinayeti Oliver Stone'un "Katil Doğanlar" (Natural Born Killers) filminden etkilenerek işlediklerini ifade etmişlerdir. "(Dündar, 1996:385) Yine bu olaya bağlantısı olan başka bir çarpıcı şiddet olayıda İskoç'yada gerçekleşmiştir. "Tunus'lu gencin

öldürülmesinden bir kaç gün sonra bu kez "Katil Doğan" bir başkası İskoçya'da bir ilkokul basıp 16 çocukla 2 öğretmeni katledince İngilizler Stone'un şiddet yüklü filminin Videokaset dağıtımını durdurdular İTV'de aynı gece James Bond serisinden Licence to Kill yayından kaldırıldı." (Dündar; 1996:385)

Bu tür olumsuz etkilenmelere ve şiddet olaylarına yaşadığımız dünyada artık her gün bol miktarda rastlamamız mümkündür. Örneğin, "1950 ile 1970 arası istatistiklere bakıldığında ABD'de televizyonlu ev sayısında işlenen cinayet sayılarının birbirine paralel iki çizgi halinde hızla yükseldiği görülüyor. Televizyon sayısı arttıkça, suç oranları da artıyor". (Dündar, 1996:386).

Bu istatistiksel bilgiden, televizyonlarda o dönemler içerisinde gösterilen filimlerde dizilerde bol miktarda şiddetin sunulduğu ve bununda yaşanan toplumu olumsuz yönde etkilediği sonucunu rahatlıkla çıkarabiliriz. Bir başka istatistik, 1975 yılına kadar televizyonun yasak olduğu "Güney Afrika'da ekranlara vize verilmesinden sonraki 10 yıl içinde cinayetlerde %130'luk bir artış olduğunu ortaya koyuyor". (Dündar, 1996:387).

Televizyon ve sinema filimlerinin her eve, her topluma girdiği ve de bu ekran sayesinde dünyanında küçüldüğü binlerce kilometre ötede gerçekleşen ve gerçekleştirilen olayların aynı anda birçok toplumun insanlarını kültür farkı gözetmeksizin

olumsuz yönde etkilendiği bu istatistiklerden çıkarabileceğimiz sonuçlardır. Daha ilginç Washington Üniversitesinden Brandon Centerwall'un araştırması... "Bu araştırma, 1950'lerin ortalarında ABD'de, televizyon cihazları pahalı olduğu için siyahların beyazlardan yaklaşık 5 sene sonra televizyon sahibi olabildiklerini ortaya koyuyor. Ve sonra ... 1958'de aniden beyazların işlediği cinayet oranlarında bir artış gözleniyor. Aradan 5 yıl geçtikten sonra da bu kez siyahların cinayet grafiği yükselmeye başlıyor." (Dündar, 1996:386)

Yine bu istatistiksel bilgidен de anlaşıldığı üzere ekranlarda pazarlanan şiddet yüklü filmlerin insanlar üzerinde olumsuz etkiler yaptığı açıktır. Yine Dündar'ın (1996:389) ifadesine göre:

Her gün ekrandan oturma odalarına sıçrayan kanın bunalttığı seyirci zamanla bu şiddet gösterisine alışmakta ve beyni patlamış cesetleri izlerken bile kadavra başındaki bir tıp öğrencisi kadar soğukkanlı olabilmektedir. Bu kanıksama zamanla bir adım öteye sıçrayıp, "daha fazla şiddet" çağrısına da dönüşebilmektedir. Evinin çatısına çıkıp intihar için hazırlık yapan bir baba, son anda polis tarafından intihardan vazgeçirilince bina önünde toplanan kalabalığın "Yuh" çekmesi olayı hala hafızalardadır. Bu havanın etkisiyle olsa gerek, televizyon kameramanları da seyirciye "daha fazlasını" sunabilmek yarışında giderek, kan revan içindeki cesetlerin yaralarını sergilemeye ve

ölülerin üzerindeki örtüyü açmaya çalışır olmuşlardır.

Gelişen teknoloji sayesinde Sinema ve TV ekranlarından insanların bilinçaltında şiddet enjekte etmektedir. Tıpkı uyuşturucu maddeler gibi insanların şiddet'e karşı bağımlı hale getirilmiştir. Bunun tedavisine çalışılacağına, doz artan yoğunlukta hergün enjekte edilmektedir. Yukarıda olduğu gibi insanoğlu şiddeti görmek ve yaşamak ister duruma getirilmiştir. Ekranlar sayesinde yansıtılan şiddet kendi başına şiddet eylemlerine ve şiddete dönüşmüştür.

III. BÖLÜM PLASTİK SANATLARDA ŞİDDET VE GÖRÜNÜMLERİ

III.1. Resimde Sanatında Şiddet

Bu bölümde şiddet'i ve şiddetin olumsuzluklarını yansıtan iki İspanyol sanatçının resmettiği üç adet tablo incelenecektir. Picasso'nun "Guernica"sı ve Goya'nın "İki ve Üç Mayıs" isimli tabloları

III.1.1.İki ve Üç Mayıs ;

Goya, 1808 yılında Madrid'de yaşanan şiddetin, vahşetin ve acının iç içe geçtiği korkunç olaylar üzerine 1814 yılında 2,66X3,45 cm. boyutlarında orjinal ismi "Puerta del sol" olan İki Mayıs isimli tablosuyla Principe Pio Tepesindeki infazları konu olan "Üç Mayıs" isimli tablosunu gerçekleştirmiştir.

Bu çalışmaları incelemeye önce 1808 yılında Madrid'de meydana gelen bu şiddetin ve vahşetin oluşum nedenlerini kısaca da olsa incelenmesi tarihsel koşullarının vurgulanması gerekmektedir.

Bu kapsamda 1700'lü yılların sonu ve 1800'lü yılların başında İspanya'da yönetimde bulunanların taht hırsları ve yönetimlerindeki adaletsizlikleri yüzünden İspanyol halkı

Resim 1: Goya "İki Mayıs".

üzerinde kurulan baskı, şiddet ve giderek artan zulümün biçimlediği bir ortamda yaşamaktadır.

Halk, üzerindeki bu şiddetin ve baskının ağırlığı altında kendisine bir çıkış yolu aramak durumunda kalmıştır.

İspanya'da bu olaylar sürüp giderken Fransa'da "Fransız Devrimi" gündeme gelmiştir. "Fransız Devrimi", ezilen Fransız toplumunun, halktan kopuk olan yönetimine karşı

Resim 2: Goya "Üç Mayıs".

gerçekleştirmiş olduğu bir halk hareketidir. Öte yandan bu hareket İspanya'da ilgi uyandırmış ve bunun neticesinde İspanyol halkı da uzun ve kanlı bağımsızlık mücadelesine girmiştir ve bu halk hareketi de aynen Fransız Devriminde olduğu gibi şiddet, zulüm baskının sonucu doğan bir çatışmadır.

Bu çatışmalar İki Mayıs 1808 tarihinde, memlûk'lü paralı askerlere karşı yapılan ani bir saldırıyla başladı ve iki-üç Mayıs tarihleri arasında esir alınan yüz kadar İspanyol Üç Mayıs'ta, Fransız askerleri tarafından kurşuna dizilmiştir.

İşte Goya bu iki ve Üç Mayıs arasındaki şiddet olaylarını resmetmiştir. Bu tablolar bize şiddeti, isyanı ve baskıyı göstermektedir. Tablolarda işlenen figürlerden, şiddet yaşantısı güçlü bir biçimde yansımaktadır.

İki Mayıs isimli tabloda dikkatimizi ilk çeken şey savaşa ayrılmış olan alanın darlığıdır. Bunun yanısıra renklerin keskinliği, kırmızı, toprak renkleri ve maviler, beyaz ve siyahlar ve ön planda bulunan atın üzerindeki yeşil gölgeler ve fırça darbelerinin sertliği, askerlerin yüz ifadelerindeki öldürücü gerginlik bir bütün olarak bize yaşanan ve maruz kalınan şiddeti ve vahşeti aksettirmektedir. Dar bir alan ile siyah ve kırmızı tonların hakim olduğu tablo, izleyiciye şiddetin ne olduğunu yoğunlaştırarak yansıtmaktadır.

Üç Mayıs isimli tabloda ise gecenin boğucu ağırlığını hissederiz. Resimde katı ve gözü dönmüş askerler ve silahlarını üzerlerine çevirdikleri üç gurup bulunmaktadır. Bu guruplar ezilmiş olan İspanyol halkını temsil etmektedir. Tablonun sol bölümünde kanlar içerisinde yerde yatanlar, bir sonraki yayılım ateşi için seçilmiş ortadaki insan gurubu ve bu ikisi arasında

hemen öldürülecek olanlar yer almaktadır. Bu sonuncular arasında askerlerin önünde duran bir büyük fenerin aydınlattığı ve yüzünden kahramanlık, çaresizlik, meydan okuma ve yalvarma karışımı bir ifadeyle duran yakası açık beyaz gömlekli bir adam, iki kolunu sağa ve sola açarak yukarı kaldırmış tıpkı çarımha gerilmiş gibi gözleri açık, ölüm mangasına bakar bir şekilde dizlerinin üzerinde durmaktadır.

Bunun anlamsız ve saçma olduğunu biliyormuşçasına, kendi ölümünü daha doğrusu öldürülüşünü karşıdan seyretmektedir sanki. Belirsiz hatlarla puslu bir şekilde çizilmiş olan arkadaşları ise yüzlerini elleriyle gizlemekte, gözlerini faltaşı gibi açmakta veya kaçamak bakışlarla bakmaktadırlar.

Sanki zihinlerinde vermiş oldukları mücadele ile ölümleri arasında gidip geliyorlarmış izlenimini bırakmaktadırlar.

Goya'nın bu İki ve Üç Mayıs isimli tabloları tarihsel bir olayı şiddet kavramının resimsel ifadesine dönüştürmüştür.

Goya bu şiddet içerikli savaş tablolarıyla, izleyicileri insanların kardeş olduğu duygusuna götürür. Bu tablolar bize şiddet aşılamaz, şiddetle doldurmaz ve şiddeti öğretmez. Aynı zamanda tarihsel belge niteliğinde olan bu tablolar, şiddetin insanoğlu için anlamsızlığını kötülüğünü yansıtarak insanların bundan kaçınması gerektiği, kardeşlik ve sevgi duygusunu aşılır.

Tıpkı Picasso'nun "Guernica" isimli tablosunda olduğu gibi. Konuyla ilgili olarak Andre Malraux, Goya için Őunları yazar: "Bitmez tikenmez acılar akın akın, yılların derinliğinden bu korkunç figürlere doğru akar, yeraltı korosunun iŐkencesine eŐlik eder; artık iŐitemeyen bu adam ülkesinin çektiği acıların ötesinden sesini ölümün sessizliğine adamak istemektedir. Savaş bitmiŐtir, ama saçmalık devam eder"der. (Gatellier,1993:283)

III.1.2.Guernica

İspanyol sanatçılar halklarının uğramış olduğu felaket ve Şiddet karşısında yaŐatılan bu olumsuzlukları dile getirmek için 1937 yılında Paris'te düzenlenen sergideki İspanyol pavyonunda gayret içerisine girdiler.

Resim 3. Picasso "Guernica".

1937 tarihinde Fransa tarafından çağrılan Alman bombardıman uçakları Guernica adlı bir kasabayı bombaladılar. Bunun sonucunda bir çok insan öldü ve sakat kaldı. Bir katliam gerçekleştirildi. Picasso'nun Guernica isimli tablosu ne yaşanan şiddetin ve şiddet olaylarının bir betimlemesi ne de bir silahlanma çağrısıydı.

Guernica isimli tabloda merhametsizliğin hoyratlığın imgesi olan boğa tüm görkemliliğiyle sol tarafta durmaktadır. Korkunç ve büyük olan sivri boynuzlu boğa başının altında ise: kucagındaki ölü çocuğu ve başını yukarı doğru kaldırarak haykıran ve çaresiz durumda bir anne bulunmaktadır.

Tablonun sağ ucunda ise, ellerini havaya kaldırmış bir kadın bulunmaktadır. Bu iki sahnenin ortasında elindeki lambayı havaya kaldırarak tutan bir kadın aydınlığı getirmektedir. Elinde tuttuğu gaz lambasıdır ve tavanda ise bir elektrik lambası açık bir şekilde durmaktadır. Tablonun ortasında kişneyen ve acı çeken bir at, atın altında sırt üstü yere serilmiş, sağ elinde tuttuğu kılıcı kırılmış ölü bir savaşçı bulunmaktadır. Burada simgecilik açık bir şekilde olmamakla beraber, eylemler ve simgeler anıtsal bir düzenlemeyle biraraya getirilmiştir.

"Guernica bombardımanı güpegündüz meydana gelmiştir. oysa tabloda sahneyi aydınlatan gün ışığı değil, bir elektrik ampülünün kör ışığıdır." (Gatellier,1993:319)

Yalnız burada sadece elektrik ampülü değil, gaz lambasının ışığı da tabloyu aydınlatmaktadır. Bu iki ışık kaynağının bileşimi sonucu bir aydınlanma sözkonusudur ve bu iki ışık kaynağının bileşimi tabloya yansıtılan şiddetin, felaketin yoğunlugunu ve ağırlığını vermektedir.

Lynton (1993:193) ise Guernica'yı şöyle tanımlamaktadır; "Bu baskı, kasabanın bombalanması bugün daha çok tarihsel bir olay olarak değil, bu resmin konusu olması yüzünden hatırlanmaktadır."

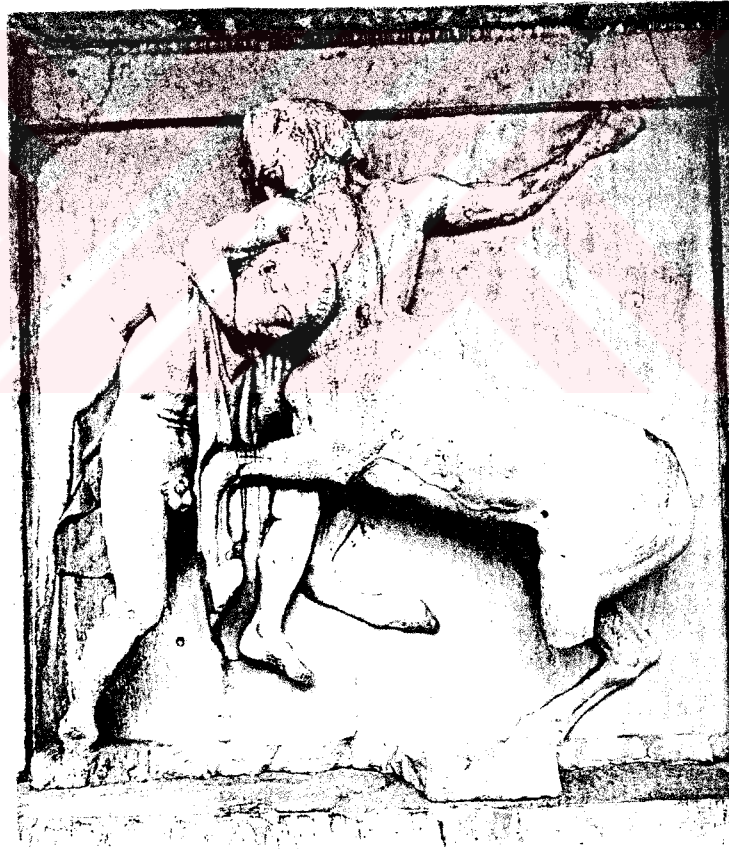
III.2. Heykel Sanatında Şiddet

İnsanlık tarihi şiddet ve şiddet olaylarıyla doludur. Bu olgu ile içiçe olarak şiddet ve şiddet olaylarını heykel sanatının tüm evrelerinde de kaçınılmaz olarak, değişik yorumlarda ve biçimlerde görmemiz mümkündür.

Nasıl, insanlık tarihi boyunca şiddetin olmadığı veya genel olarak yaşanmadığı bir dönem yoksa, heykel sanatı tarihinde de şiddetin yansıtılmadığı bir dönem yoktur.

Heykel sanatının tüm dönemlerinde sanatçı heykellerinde şiddet ve şiddet olayları yansımış ve yansıtılmıştır. Doğal olarak yansımalar ve yansıtılmalar zamana ve mekana göre biçim yönünden farklılıklar göstermiştir. Bu farklılıkları sülaleler

dönemindeki eski Mısır'da "Medinet Habut"daki anıtsal özelliklere sahip ve 20.sülale dönemine ait kahramanlık kabartmasında; Eti'lerin Karkamış'taki bazalt taşından İ.Ö.850-700'de yapmış oldukları kahramanlıkları yansıtan şiddet içerikli rölyefe; Antik Yunan'da Parthenon tapınağının kuzey, güney ve doğu firizlerine yapılmış olan yüksek kabartmalardaki "Santor ve Lapid"lerin savaşlarında ve diğer sahnelerde görmekteyiz.

Resim 4: "Santor ve Lapid".

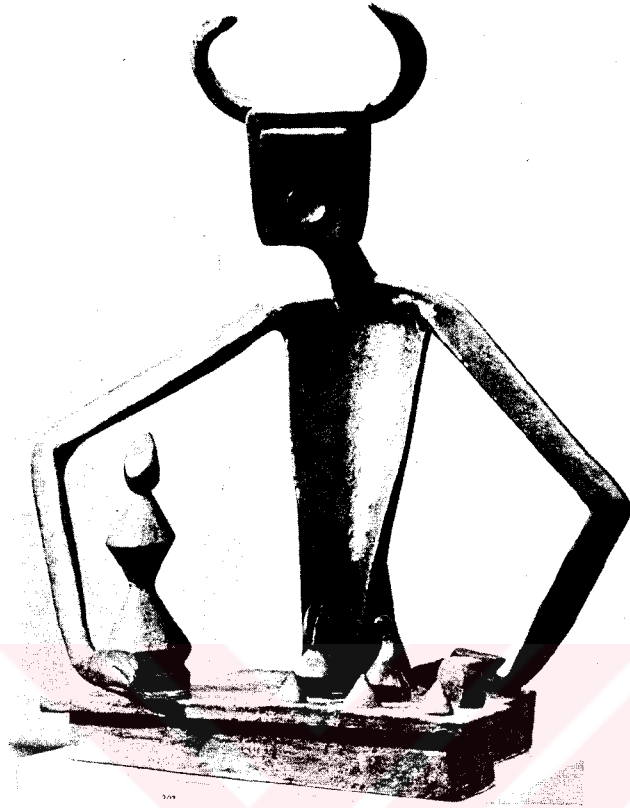
Resim 5: Cellini, "Medusa".

1500'lü yılların ortalarında B.Cellini tarafından oluşturulan ve savaşçının sol elinde kılıcıyla kesik bir biçimde yukarı kaldırarak tuttuğu "Medusa" isimli heykelde de şiddeti somut olarak görmemiz mümkündür.

Resim 6: Giacoma Manzu "Barış ve Savaş".

Diğer bir yandan Giacomo Manzù'nun "Barış ve Savaş" isimli Rotterdam'da Lourens kilisesi kapısı için oluşturduğu, vahşetin ve şiddetin hakim olduğu rölyefte ve F.Rude'nin 1833-1836 tarihleri arasında Fransa'da Zafer takı için bronzdan yaptığı "Savaş ve Kahramanlık" konulu şiddet yüklü rölyefte; Alexander Archipenko'nun 1935 yılında gerçekleştirdiği, aldığı darbeler sonucu, az sonra yere yığılacakmış gibi arkasına kaykılmış olan yalın bir anlatımla verilmiş figürel bir form ile, onunla içiçe geçmiş, görünüşte bir bütünsellik sergileyen ama özünde bir güç çatışmasına ve az sonra yaşanacak parçalanmaya göndermeler yapan ikinci bir figürden oluşan, özünde şiddeti betimleyen "Boks maçı" isimli

Resim 7: M.Ernst "Kraliçeyle Oynayan Kral".

Resim 8: A.Archipenko "Boks Maçı"

bronz çalışmasında; Max Ernest'in 1944 yılında gerçekleştirmiş olduğu "Kraliçeyle Oynayan Kral" isimli, boynuzlu hoyrat boğa biçiminde tasvir edilen kral ve kralın neredeyse avucuna sığacak bir piyon biçimindeki kraliçenin figüründe şiddetin baskıcı yönleri değişik biçim ve yorumlarda betimlenmiştir.

Bunun ardından 1938 yılında Käthe Kollwitz'in "şikayet" isimli heykel çalışmasında şiddet ve zulüm karşısında yıpranmış; sol eliyle yüzünün yarısını kapatmış, sağ eliyle de sol elinin bileğini kavramış bitkin bir şekilde sanki içerisinde

Resim 9: Kathe Kollwitz "Şikayet"

bulunduğu durumdan memnun olmayan ezilmiş ve aynı zamanda umutsuzca düşünen bir kadın yansıtılmıştır. Kollwitz, tüm çalışmalarında savaşı, savaşın getirdiği olumsuzlukları ve şiddetin insanlar üzerindeki etkisini yansıtmaya çalışmıştır. Kollwitz aynı zamanda savaşı ve şiddetin tüm yıkıcılığını yaşamış ve o şiddet ortamında çocuğunu kaybetmiş bir annedir.

Öte yandan 1980'li yıllara gelindiğinde B.Nouman'ın 1985 yılında "Punc ve Zudy" isimli kukla şovuna dayanan "Rime and Punishment" isimli neon'dan oluşturduğu heykel çalışmasında "seks" ve " vahşet" kavramları birbirine bağlı olarak işlenmiştir. Kukla savaşında punch hep üstün gelmektedir. Aynı zamanda Nauman bu kuklaları kendi ve bir kadın arkadaşının vücudunu mukavva karton üzerine çizerek elde etmiştir. Bu iki

kukla figürü birbirine denktir ve figürler giderek sertleşen bir kavga içerisindedir. Nauman'ın bu çalışması bireysel şiddet açısından çarpıcı bir örnek oluşturmaktadır.

Yine Nouman'ın 1988 yılında yapmış olduğu ve "Carousel" isimli heykel formlarında da "şiddet"i görmemiz mümkündür. Nouman'ın alüminyumdan yapmış olduğu bu çalışması yasak, ayı, geyik ve iki çakaldan oluşmaktadır. Atlı karınca görüntüsünde olan fakat atlı karıncadan ziyade işkenceyle öldürülen hayvanları hatırlatan ve dönen bu heykel formları insanoğlunun içinde bulunduğu durumla garip bir benzerlik sergilerler. Bu heykel formları aynı zamanda dönüşler sırasında buldukları zemini kızılımsı renge boyamakta ve mekanizmasından insanın içini gıcıklayan ve ürperten rahatsız edici sesler çıkmaktadır.

III.2.1. Tarihsel Görünümlerden Ayrıntılı Örneklemeler

III.2.1.1. Kral Naram-Sin'e Anıt:

Mezopotamyalı yontucular sadece mezar satırlarını süslemekle görevlendirilmiyorlardı, "ama onlar da, başka bir yolla da olsa, güçlülerin canlı olarak korunmasına imgenin yardım etmesini sağlamak zorundaydılar" (Gombrich, 1992:44).

Resim 10: "Kral Naram-Sin'e Anıt"

Mezopotamya kralları öteden beri, savaşlarda kazandıkları zaferleri kutlamak için, yenilgiye uğramış kabilenin ve yağmalama sonucu elde edilenlerin belgesi olması bakımından anıt yaptırmayı gelenek haline getirmişlerdi.

İ.Ö. 2500 dolaylarında Susa'da Kral Naram-Sin için yapılmış olan kabartma, savaştan galip çıkmış kralı düşmanın bedenini çiğnerken, diğer düşmanları da kendisinden merhamet dilerken betimlemektedir. Yapılan bu anıtsal nitelikli heykelin ardında yatan düşünce, kazanılan zaferin anısını canlı tutmakla kalmayıp, imgelere duyulan inançları sayesinde bu imgeleri yapan ve bunları yaptıran kişiler, mağlup olmuş düşmanın boynuna ayağını basmış kralın imgesi varolduğu sürece, boyunduruk altına alınan kabilenin bir daha başkaldıramayacağına inanılıyorlardı. Böylelikle boyunduruk altına alınmış esirler eziklik duygusu içinde baskı altında kalacaklardır.

III.2.1.2. "Asur Ordusu Bir Kaleyi Kuşatırken" Anıtı:

İ.Ö. 850 dolayında Asur Kralı III. Asurnazirpal'in yaptırmış olduğu savaş ve şiddet sahnelerinden oluşan anıtsal nitelikteki kabartmada; dereleri, tepeleri aşip kalelere saldıran bir orduyu betimlemektedir.

Bu anıtsal nitelikli heykel çalışması 2000 yıl öncesinin insanoğluna ait şiddet belgesidir. Yontulmuş olan bu anıtta birçok öldürülmüş, yaralanmış insan figürü bulunmaktadır. Fakat bu savaş anıtını dikkatli bir şekilde incelediğimiz zaman, öldürülmüş ve yaralanmış olan insan figürlerinden hiçbirisinin Asur'lu savaşçı askerlere ait olmadığını görürüz.

Resim 11: "Asur Ordusu Bir Kaleyi Kuşatıyor".

Bu çerçevede, anıtsal nitelikli ve şiddet sahneleriyle dolu bu tür heykellerin propoganda aracı olarak kullanıldığı sonucunu çıkarabiliriz.

III.2.1.3. Roma İmparatoru Marcius Aurelius'un Sütunu:

Roma imparatorluğunun M.S.2.yy'da doğu topraklarını ele geçirmek üzere düzenledikleri seferleri sırasında, topraklarını bugünkü Erzurum'a kadar genişlettikleri bilinmektedir. Aynı şekilde batı'da da İngiltere'ye kadar uzanmışlar. Marcius Aurelius'unda bu zaferlerdeki payı çok büyüktür. En önemli başarılarından birisi Germen boylarından Sarmat'lara karşı elde ettiği başarılarıdır. Bu zaferlerini bir sütun abidesi üzerindeki kabartmalarla ölümsüzleştirmiştir.

Bu sütün M.Ö.180 ile 92 yılları arasında yapılmıştır. Aşağıdan yukarı bir spiral şeklinde düzenlenmiş olan sahneler süreklilik gösterirler ve aşağıdan başlamak suretiyle savaşın ilk olaylarından en son olaylarına yani bitimine kadar anlatım sütünun en üstüne kadar devam eder. İmparatorların askerlerine hitabı, kamp kurmaları, yağmur duası, elçilerin kabulü sahnelerinin arasında en dikkat çekici sahneler Romalıların yakaladıkları ya da ele geçirdikleri ve 'Barbar' diye niteledikleri düşmanlarına karşı yaptıkları muameler resmedilmiştir. Elleri arkalarına bağlanan esirlerin itilip kakılmaları, dövülmeleri, katledilmiş bedenlerinin üst üste yığılarak bir kenara atılmaları ve bir çoğunun ayrıca başlarının kesilmesi gibi.

Resim 12: 'M. Aurelius'un Sütunu'

Resim 13 : "M.Aurelius'un Sütunu" (Detayı)

Romalılar kendi açılardan bu sahneler yoluyla kendilerinden gurur duyup, böyle bir abideyle de siyasi propoganda yapmış oluyorlardı. Nitekim bu sütun Roma'nın o dönemdeki en işlek olan pazar yerine dikilmiştir. Sütunun en tepesinde de zaferin sembolü Victorya olan bu sütun ile ilgili Stewart (1990:136) bize şu bilgilere vermektedir;

Bu iki heykel Antenor adındaki heykeltıraş tarafından İ.Ö.509 yılında yapılmıştır. Ancak Atina'nın İ.Ö.490 yılında Pers'ler tarafından yakılıp yıkıldığı dönemde Xerxes (Pers Kralı) tarafından kaçırılmıştır. Fakat Atina'lılar özgürlüğü sembolize eden bu kahramanlarını o kadar önemsiyorlardı ki pers savaşları biter bitmez bu gruptan bir tane daha yaptırdılar. Bu sefer heykeltıraşlar Kritios ve Nesiofes idi. Birinci grup gibi bu ikinci grup ta Atina Agora'sına (pazar yeri) dahildiler. Bu tarihten 150 yıl sonra Yunanlılar Anthenor'un yapmış olduğu orijinal heykelleri tekrar Atina'ya getirdiler ve böylece birinci ve ikinci grup heykeller uzun müddet Agora'da yan yana durdular.

Bu grupların büyük festivaller sırasında olayların geçtiği ve Agora'dan Akropolis'e doğru giden yolun kenarlarına yapılmış olmalarının bir amacı vardı. Nitekim M.Ö.514 yılındaki suikast bu festivaller sırasında bu noktada gerçekleştirilmiştir. Bu sütun aynı zamanda yaşanmış olunan toplumsal gerçekliğin o dönemdeki bir ifadesidir.

III.2.1.4. Tiran Öldüren Grup

Yunan tarihinin en erken politik abidesidir. İki figürden oluşan bu grup hakkında Y.Ö.5.yy.'da Thucydides ve Herodotus tarafından bilgilendirilmekteyiz:

"İ.Ö.514 yılında tanrıça Athena için büyük Panathenaic festivaller düzenlenirdi; bu festivaller sırasında Hipparchos öldürülmüştür. Hipparchos Tiran olan Hippias'ın abisi ve yönetimi paylaşan kişiydi. Suikastı yapan ve öldüren kişiler Harmodios ve Aristogeiton' du ve Hippias'ın işkenceleri sonucu öldürüldüler." (Stewart, 1990 S:135).

Resim 14: 'Tiran Öldüren Grup'

"Harmodios ve Aristogeiton'un öldürülme nedenleri hiçbir zaman tam olarak açıklığa kavuşturulamadı. Thucydides ve Herodotus'a göre neden; Hipparchos ve Aristogeiton arasındaki kişisel bir çekişmeden kaynaklanmaktaydı. İkisi de, genç olan Harmodios'un aşkını kazanmak için yarıştıyordu. Harmodios Tiran olan Hipparchos'un isteklerini kesinlikle reddedince kendisini aşağılanmış bulur ve Aristogeiton' da böylelikle bu aşk hikayesinin içine girmiş olur". (Stewart,1990 S:136)

Sonuç olarak Harmodios ve Aristogaiton, Hipparchos'u öldürmüşlerdir. Ancak daha sonraki söylentilere göre öldürme nedenleri politik içerikliydi ve iki arkadaş, Harmodios ve Aristogeiton daha yaşlı ve daha güçlü olan tiran kardeşlerden Hipparchos'u öldürerek tiranlığa son vermeyi hedeflemişlerdi. Yine Stewart (1990:136)'a göre; "M.Ö. 510 yılında Hippias da Sparta'lıların yardımıyla düşürülünce Atinalı'lar Aristogaiton ve Harmodios anısına bir anıt yaptırıldılar. Bu anıt onlar için yapılmış olup, özgürlüğün kahramanlık sembollerini yansıtmışlardı."

Fakat aynı zamanda bu anıt, şiddet uygulayarak Hipparchos'u öldürmüş olan Aristogeiton ve Harmodios'un kendileri de Hippias tarafından öldürülmüştür. Yani ellerinde kılıç tutarak gülümser bir tavırla Tiran'lılarla savaşarak betimlenen bu kahramanlık anıtı diğer yandan, aynı zamanda, şiddetin sembolleştirdiği ve tarihsel belge niteliğinde olan bir anıtsal heykel bütünüdür.

III.2.1.5. Kale Burjuvaları.

Rodin 1884 yılında Kale belediyesinden bir anıt teklifi alır ve bunu gerçekleştirir. Altı figürden oluşan ve adı Kale Burjuvaları olan bu anıt Fransa tarihinde yaşanmış olan olaylardan birisini betimliyordu.

İngiltere Kralı III.Edward'ın onbir ay süren ve Kale halkını açıktan ve sefaletten kıran bu kuşatma ve istila'nın ardından, Kale halkının artık teslim olmaktan başka bir seçeneği kalmamıştır.

İngiltere Kralı III Edward altı önemli kişinin, boyunlarında ip, yalınayak ve Kalenin anahtarlarını kendi elleriyle teslim etmeleri karşılığında Kale'yi kuşatmaktan vazgeçeceğini bildirir. Kralın isteği yerine getirilir, nedir ki Kraliçe tarafından affedilirler.

Bu heykel grubu içerisinde en belirgin figür, Kale kasabasının önde gelenlerinden Eustache de Saint Pierre'in figürüdür. Bu figür saygıdeğer başı öne eğik, gözleri ağırlaşmış ve yarı kapalı fakat kararlı bir şekilde ilerler, sanki sendeliyor veya sendeliyecekmiş gibi görünse de bunun sebebi ölümden korkmuş olması değil de kuşatma sırasında katlandıkları eziyetten, baskıdan, açlıktan ve elinde Kral III.Edwarda vermesi gereken kalenin anahtarlarını tutmasından dolayıdır.

Bu kompozisyonda Saint Pierre aşağılanma ve psikolojik baskı karşısında vücutunu ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Resim 15: Rodin "Kale Burjuvaları"

Arkasında başı ellerinin arasında büyük bir umutsuzluk içerisinde olan Andricus d'Andres; sağ tarafta neredeyse aceleci bir tavırla, ölüme bir an önce ulaşmak ister gibi görünen Jacques de Wissant beklemektedirler. Bu arada kardeşi Pierre' de sanki bunun bir kabus olduğunu düşünmektedir ve bu kabustan kurtulmaya çalışır bir davranış içerisinde. En arkada diğerlerinin peşinden gidip gitmemekte tereddüt eder gibi görülen Jehan de Fiennes'in acınası durumdaki figürü bulunmaktadır.

Bu heykel grubu içerisinde bulunan kişiler, bir dayatmanın baskının, şiddetin sonucunda yaşamlarını ortaya koyan, acı çeken, ölüm tehlikesiyle karşı karşıya gelen ülkeleri için kendilerini feda ederek teslim olan insanlardır.

Ayrıca bu figürler idealize edilmiş, kahramanlık simgesi olan figürler değildirler. Kötüye kullanılan güce karşı yaşamlarını ortaya koyarak, insan erdemini, onurunu ifade eden sıradan insanlardır.

Bu sebeplerden dolayıdır ki anıta ilk baktığımızda kahramanlık ön planda değildir. Burada ön plana çıkan şey baskı, şiddete maruz kalmış psikolojik acı çeken basit ve güçsüz durumda kalmış kasabalılardır.

Kale Burjuvaları anıtında kullanılan figürler ve bu figürlerde bulunan (eller, kollar,başlar, gözler ve göz kapakları, kırışıklıklar, aralıklı dudaklar, çukurlar, kemik yapıları gibi) her bir parça ayrı olarakta şiddeti, acıyı ve ıstırabı psikolojik olarak ifade edebilme gücüne sahiptir.

Tıpkı Rene Maria Rilke'nin tasvir ettiği gibi; "Eğik başını elleriyle tutan, kendisiyle son bir kez yalnız olmak istercesine kendi içine yönelten adamı; Birisi hala geriye bakan, diğeri sanki çoktan idam anı gelmişcesine başını öne eğip, sarkıtan iki kardeşi yarattı." (Jarrausse, 1995:28).

Heykel sanatında ilk kez bir anıt, o anı ve o anın psikolojik niteliğini yansıtmaktadır.

IV. BÖLÜM.

GENEL AÇIKLAMALAR

IV.1. Çalışmaların Oluşum Aşamaları

(Hazırlık Dönemi ve Heykellerde Kullanılan Materyaller)

Çalışmalarım, teorik ve uygulamaya yönelik plastik tasarımlar olmak üzere iki ana bölümden oluşmuştur. Teorik kısımda şiddet kavramına açıklık getirilmemeye çalışırken konu toplumsal, psikolojik, antropolojik, ritüel ve bireysel açılardan incelenmiştir. Ayrıca Sinema, TV'nin şiddet ve şiddet olaylarıyla ilintisi, şiddetin yansıma ve yansıtılmaları da toplumsal açıdan sorgulanmıştır. Diğer bir yandan resim ve heykel sanatından tarihsel bazda örnekler verilmektedir.

Bunun yanısıra uygulama çalışmalarında plastik açıdan şiddeti simgeleyecek zengin malzeme imkanları araştırılmıştır. "Kavram Olarak şiddetin Heykel Plastığıne Aktarılması" konusundan hareketle plastik bir biçim dili en çarpıcı ve yalın haliyle oluşturulmaya çalışılmış ve bunu yaparken heykel sanatının sorunları; boşluk-doluluk, ritim, kompozisyon, açık-koyu ilişkisi, plastisite ve psikolojik etki gibi unsurlar göz önünde bulunmuştur.

Uygulama alışmaları suresince çeşitli kavramlardan yararlanılmış ve mekan içerisinde düzenlemelere gidilmiştir. Aynı zamanda malzemelerin kavramlarla ilişkileri, birbirleriyle olan ilişki ve etkileşimleri, malzemelerin mekan ile olan bağları araştırılmış ve mekan olanaklarıda da göz önüne alınarak tasarımlar yapılmıştır.

Uygulama alışmaları sırasında, kil, tuğla, sa levha, sandalye, cam, kırık tuğla parçaları, renk, fosforlu şeritler ve yakılmış ahşap parçaları kullanılmıştır.

Neticede şiddetin toplumsal bir olgu ve büyük bir sorun olduğu gözlenmiş, uygulama çalışmalarımda da yansıtılmaya çalışılmıştır.

IV.2. Konuyla İlgili Heykel Çalışmaları ve Yorumları

IV.2.1. Şiddet Yansımaları I

Günümüz toplumlarında şiddetin biçimleri zamana göre farklılık gösterdiği gibi, günümüz sanatında da şiddetin ve şiddet olaylarının yansıtılmasıyla birlikte kullanılan malzemeler ve teknikler de doğal olarak değişim göstermektedir.

Bu farklılıklar gözönüne alınarak, delikli kırmızı tuğlalar ile birlikte, kırık tuğla parçaları ve duvar üzerine tornada çekildikten sonra monte edilmiş geri plandaki, yakılmış ve boyanmış ahşap parçalar kullanılarak mekan içerisinde bir düzenlemeye gidilmiştir.

Yapmış olduğum bu uygulama çalışmasında, bütünlük ve malzemelerin birbirleriyle olan ilişkisi dengeli bir biçimde sağlanmaya çalışılmıştır. Boşluk ve doluluklarla birlikte açıklık ve koyuluk dengesi kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca tuğlalar delikli ve düz tarafları olmak üzere iki dokusal yapıda olup duvar ile arasındaki ön cepheden açık olan alana kırık tuğla parçaları serpiştirilmiştir.

Uygulamanın üst kısmında ve duvar yüzeyinde, tornada çekildikten sonra kırmızıya boyanarak dik ve birbirine paralel olarak eşit aralıklarda üst ve de alt kısımdaki yakılarak

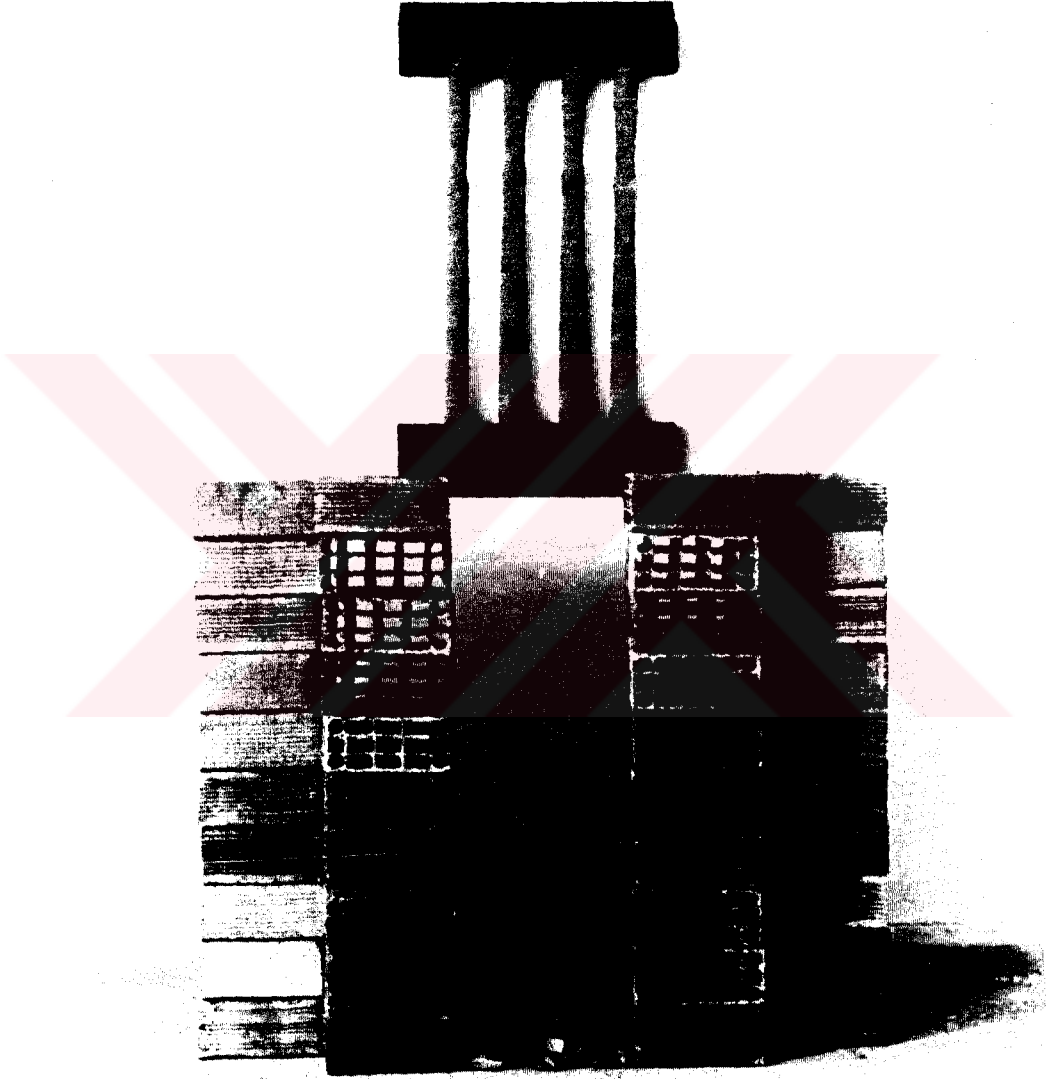
oluşturulan ahşap iki parçaya gömülerek monte edilen, günümüz toplumlarında şiddet aracı ve simgesi olarak kullanılan joplar, tüm düzenlemenin en çarpıcı yönünü oluşturmaktadır.

Burada kullanılan kırmızı renk akan ve akıtılan kanla birlikte şiddeti simgelemektedir. Yakılarak oluşturulmuş ahşap parçalar ise; koyu kahverengi ve siyah karışımlı bir renk olarak karamsarlığı, zulm simgelemektedir.

Tuğlaların genel olarak günlük yaşamdaki işlevleri ise, insanların sosyal yaşamlarını sürdürdüğü konutların yapımında kullanılan hafif kızılımsı bir yapı malzemesidir.

Bazen, bu yapı taşları dediğimiz nesnelere farklı amaçlar içinde kullanılmaktadır. Kimi zamanda bireysel ve toplumsal şiddetin mekanları haline gelebilmektedir. Parçalanmış tuğla parçaları ise insan için bazı duygu ve düşüncelerin, umutların, sevginin kırılmasını, parçalanmasını simgeleyebilecek özelliklerde taşıyabilmektedir.

şunu unutmamalıyız ki, yaşadığımız toplumsal yapıda şiddetin mekanları bazan okullar, hapishaneler ve barınmak için oluşturulan sosyal konutlarda olabilmektedir.

Resim 16: C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları I"
(160X100X50).

IV.2.2.Şiddet Yansımaları II

Çağımızda suç sayılan, tarihte de değişik biçimlerde uygulanmış bulunan insanın hangi amaçla olursa olsun, isteği ve iradesi dışında maruz kaldığı şiddetin, insanın insana uyguladığı vahşetin bir türü de işkencedir.

Düzenleme niteliğindeki bu çalışmamın özünde, toplumsal yaşantıdaki sistemlerin ve kötü yönetim biçimlerinin sonucunda insanlar üzerinde kurulmuş olan baskı ve şiddet yatmaktadır. Aynı zamanda eşyanın doğal yapısı dışında, insan zihni tarafından kötüye kullanılması ifade edilmektedir.

Mekana göre tasarlanmış olan ve "Şiddet Yansımaları II" isimli bu düzenlemede malzeme olarak sac levhalar, sandalye parçaları ve renk ile birlikte, mekan duvarının üzerinde bulunan elektrik prizini kullanılmıştır. Bütün içerisinde formlar ve renkler arasındaki iletişimsel dengeye özen gösterilmiştir.

Bir önceki çalışmamda olduğu gibi bu düzenleme içerisinde yer alan ahşap parçalar da yakıldıktan sonra zımparalanarak koyu kahverengi bir renk tonu elde edilmiş ve bu sayede formların birbirlerini ön plana çıkarması sağlanarak hacimsel etkisinin ortası amaçlanmıştır. Bununla beraber mekan içerisinde kullanılan sac malzemeler şiddetin soğukluğunu,

üzerinde bulunan doğal siyah renk ise umutsuzluğu, kara düşünceleri ve kötülüğü simgelemektedir.

**Resim 17: C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları II"
(180X82X60).**

Duvar üzerinde kırmızıya boyanmış piriz ile yine insanın rahatı için ergonomik olarak hazırlanmış ahşap kısımları yakılan ve ayak kısımları ise kırmızıya boyanan sandalye bütünü veya parçaları birer şiddet aracı olarak da kullanılabilir. Kolları da yatay, dikey ve oval parçacıklar sayesinde çalışmada bütünlük içerisinde denge kurulmaya özen gösterilmiştir.

Simgesel parçacıklardan mekan içerisinde, mekanın kendisi de kullanılarak oluşturulan bu çalışmada baskı, işkence ve şiddet kendisini göstermektedir. Bu uygulamada en sade ve yalın bir biçim dili kullanılarak çarpıcı bir biçimde şiddet kavramı yansıtılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma, bizi şiddete özendirmek için değil tam tersine bilinçlenmemizi sağlayarak bize kardeşlik ve sevgi duygularını aşlamaya yardımcı olacak biçimde tasarlanmıştır.

IV.2.3. Şiddet Yansımaları III

Şiddet kimi zaman karşımıza fizyolojik ve psikolojik olduğu kadar düşünsel olarak da çıkmaktadır. Bunun örneklerini geçmişte olduğu gibi günümüz toplumlarında da görmemiz mümkündür.

**Resim 18: C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları III"
(141X86X4).**

Yaşadığımız ve duyumsadığımız bu olumsuzluklardan dolayı "Şiddet Yansımaları III" isimli düzenlemeyi oluşturmaya çalıştım. Bu düzenlemede, cam, metal, ahşap, kil, fosforlu ve renkli şeritler kullanılmıştır.

Kimi zaman görmeyeceksiniz, kimi zaman konuşarak düşüncelerinizi ifade etmeyeceksiniz, kimi zamanda duymayacaksınız. Bazen nefes dahi alamayacaksınız. Tıpkı üç maymun hikayesinde ifade edildiği gibi. Ancak izin verildiğinde konuşabilir, işitebilir ve görebilirsiniz. Bu durumlar şiddetin psikolojik boyutudur. Eğer tersine davranış gösterirseniz hemen ardından fizyolojik olamı gelebilir.

Cam malzeme saydamlığı, geçirgenliği, kırılma gücü ve doğal oluşumu bakımından da toplumsal yaşantının ve bireyin erdemini yansıtmaktadır. Cam bölümlerin arkasında kalan, siyah sac levhaların, zaman içerisinde kurumuş ve çatlamış parçaları; insanoğlunun beyninin ve yüreğinin yansıtılmasıdır. Zaman içerisinde kurumuş kil parçaları üzerinde bulunan fosforlu ve renkli şeritler ise; gecenin karanlığında ve gündüzün aydınlığında renklerini hiç durmaksızın yansıtabilme özelliğine sahiptir. Bu kapsamda şiddetin, gecesinin ve gündüzünün olmadığı ifade edilmeye çalışılmıştır. Geceleri sadece saldırgan yapıya sahip olan yırtıcı hayvanların gözleri parladığı için kullanılan fosforlu ve renkli şerit malzemeler aynı zamanda saldırganlığı da simgelemektedir.

IV.2.4.Şiddet Yansımaları IV

Şiddet ve şiddet olayları insanlık tarihinin derinliklerinden süzülerek durmaksızın sürekli artan bir hızla

yoluna tüm yeryüzünü kana buluyarak devam etmektedir. Bundan dolayıdır ki, şiddet kavramı evrensel boyutta düşünülmesi gereken bir olgudur. Bu nedenle "Şiddet Yansımaları IV" isimli düzenleme çalışmamız bu saptamalar doğrultusunda oluşturulmuştur.

Çalışmamızda malzeme olarak kil, saç ve boya kullanılmıştır. Bu malzemelerle mekan içerisindeki zemin üzerinde kurgulamaya gidilmiştir. Yine diğer uygulama çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmada da nesnelere birbirleriyle olan etkileşimlerine ve denge olayına bütünlük kapsamında özen gösterilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ana amacı, insanlık tarihiyle birlikte var olan şiddetin ve saldırgan davranışların, yeryüzünü kana bulması ve yine bu kan gölü içerisinde debelenmekte olan insanlığın hala şiddete doymadığı ve ders almadığı düşüncesinin biçimsel bir dille yansıtılmasıdır. Kullanılmış olan malzemelerin bu çarpıcı durumu duyumsatacak yalınlıkta yapıya sahip olması için özen gösterilmiştir.

İç mekanda, yerdüzleminde geniş ve dikdörtgen bir geometrik yapıda yaş olarak yığılan kil tabakasının, zaman içerisinde nemini kaybederek çatlıyacağı da gözönünde bulundurularak üzerine ortalanarak konulan metal yuvarlak iki dış bükey formun siyah, kırmızı ve kahverengiyle bütünleştirilmesinden oluşan bu düzenleme çalışmasında zaman

Resim 19: C.Küçüktepepınar "Şiddet Yansımaları IV" (228X180X60)

boyutu da gözönünde tutularak şiddet kavramı heykel plastiğine aktarılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda yeryüzünün kana bulanması, saldırgan bir yapıya sahip olan köpek balığının, metal sac levhadan yapılmış olan sırt yüzgeci formuyla çarpıcı bir biçimde aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili uygulama çalışmasının etkisini güçlendirmek ve çarpıcı kılmak için kırmızı renkte boya kullanılmıştır.

Şiddet ve şiddet olaylarının tarih ve toplum içerisindeki yoğunluğu, yapılan çeşitli araştırmalar ve gözlemler sayesinde bilinmektedir. Fakat bizce bilinmeyen ve görünmeyen birçok yönünün ve çeşitlerinin olduğu veya olabileceği kuşkusunu da muhakkaktır. Çünkü diğer bölümlerde verdiğimiz tarihsel, psikolojik örnekler ve yapmış olduğumuz araştırmalar bu haklı kuşkunun göstergesidir. Tıpkı "Şiddet Yansımaları IV" isimli çalışmamızda görülebileceği gibi; aysberg'in su yüzeyinin üstünde kalan kısmının küçük, su altında kalan ve görünmeyen kısmının büyüklüğü gibi; tehlikenin ve saldırganlığın simgesi olan köpek balığının da asıl büyük ve görünmeyen parçası su yüzeyinin altında bulunmaktadır.

SONUÇ

Şiddet insanlık tarihinin en eski olgularından birisidir. Bunu da ilkel toplumların mağara yüzeylerine yaptıkları kabartmalarından ve resimlerinden görmemiz mümkündür. İnsanlık tarihi bireysel ve toplumsal şiddet olaylarıyla doludur. İnsanoğlu yüzyıllardan beri süre gelen bu şiddet ve kanın içerisinde kendi kendisini yok etmektedir. Denilebilir ki insanlık tarihi, şiddetin sonuçlarının, insanların şiddeti denetim altına alma çabalarının ve bunu yaparken yeni yeni şiddet biçimleri üretmelerinin tarihidir.

Bu göstergelerin ışığı altında "Kavram Olarak Şiddetin Heykel Plastığıne Aktarılması" konulu araştırmada şiddet, insanlar arasındaki şiddet, devlet ve toplum arasındaki şiddet ve devletler arası şiddet yani savaş, pratik ve teorik bakımdan incelenmiştir. Bu incelemeler neticesinde şiddetin evrensel nitelikte bir sorun olduğu ve bu sorunun çözümlenebilmesi için evrensel nitelikte tanımlanmasının şart olduğu sonucuna gidilmiştir.

Bunun yanısıra şiddet Antropolojik, Psikolojik ve Ritüel olarak sosyal bir bakış açısından incelenmiştir. Burada her ne bakış açısından bakılırsa bakılsın şiddetin hoş görülemeyeceği ve bilimsel açıdan da bunun yanlış olduğu savunulmuştur. İnsan

düşünen bir varlıktır. Savaş da barış da beynimizde başlar. Savaşa yol açan insan barışı da gerçekleştirebilir.

İnsanı yeniden inşa etme görevini sanattan başka üstlenebilecek daha büyük bir güç yoktur. Oysa ki sanatın bazen, bu gücü kötüye kullandığı ve sanat tadı vermekten öte kaygılarla şiddete ön ayak olduğu da gözlenmiştir. Bunu Sinema ve Televizyon ile resim ve heykel sanatındaki bol miktarda olan örnekler ortaya koymaktadır.

Ayrıca Heykel Sanatı üzerinde yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde yansıtılan şiddetin, kimi zaman tıpkı Rodin'in "Kale Burjuvaları" isimli anıtında olduğu gibi, şiddete maruz kalmış psikolojik olarak acı çeken insanların o anki haliyle ifadelerinin tarihsel boyutta belgesi niteliğinde olduğunu saptıyoruz. Diğer bir taraftan egemen ideolojiyi canlı, halkı sindirerek ve korkutarak baskı altında tutmak amacıyla, zamana ve mekanına göre gerçekleştirilmiş, şiddet kusan çalışmalarla karşılaşıyoruz. Araştırmalarımız sonucunda heykel sanatı tarihinde şiddet olgusuna iki tür yaklaşım olduğunu görüyoruz. Bunlardan ilki, yansıtılmış bulunan şiddet sahneleriyle toplum üzerinde baskı kurmayı, diğeri ise, evrensel nitelikli bir kavram olarak yorumlanan şiddetin, insanoğlu için anlamsızlığını, kötülüğünü yansıtarak, bundan kaçınılması gerektiğini ve aynı zamanda kardeşlik ve sevgi duygusunu telkin etmeyi amaçlayan heykellerden oluşuyor. Genel olarak yaşanılmış toplumsal

gerçekliklerden kaynaklanan bu çalışmaların aynı zamanda tümü tarihsel bir belge niteliğindedir.

Araştırma ve incelemelerimin neticesinde yapmış olduğum uygulama çalışmalarımda duygu ve düşüncelerim heykel plastiğine uygun olarak estetik kaygılar da göz önünde bulundularak düzenlenmiştir. Özellikle yalın bir anlatım ve biçim yolu seçilmiştir. Çoğunluğu simgesel olarak kullanılan malzemeler mekan ile birlikte bir bütün olarak tasarlanmıştır.

Aynı zamanda toplumsal yapılarda ortaya çıkmış olan şiddet olayları ve sahneleri ile şiddetin olumsuzlukları ifade edilmeye çalışılmıştır.

ÖZET

"Kavram Olarak şiddetin Heykel Plastığıne Aktarılması" konulu Yüksek lisans çalışmamda, şiddetin evrensel nitelikli bir kavram olduğu ve günümüzdeki tanımlanmasının buna göre geniş ve doyurucu bir biçimle yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu kapsamda şiddet, sosyal yapıyı ilgilendiren bir olgu ve sorun olduğu için bu perspektiften incelenmiştir. Günümüz toplumlarında gelişmiş bir beyin ve düşünce yapısına sahip olan insanın, şiddeti tamamen ortadan kaldıramasa da minimum düzeye indirebileceği savunulmuştur. Düşünce yeteneğine sahip olan insanın akli ve mantığı ile olumlu iletişim kurabileceği ve tüm sorunlarını bu yolla halledebileceği mümkün görünmektedir.

Bu çerçevede şiddetin farklı ve yetersiz olan tanımlamaları daha doyurucu ve kapsamlı bir biçime getirilmeye çalışılarak bir şiddet tanımı oluşturularak günümüz toplumlarında ve yönetimlerinde hangi olayların ve davranışların şiddet suç kapsamına girdiği ortaya konulmuştur.

Bu araştırmanın en önemli özelliklerinden birisi de; Sanat ve şiddetin birbiriyle olan ilişkisine açıklık getirmektir. Sanat ve sanat eserleri bir toplumun kültürünü ve kültürel değişimlerini, sosyal yapısını kısacası tüm evrelerini,

yansıtabilmektedir. Ayrıca toplumsal yaşantının düşünsel ve duygusal bir göstergesidir.

Bununla beraber tarihsel bir belge niteliği olan bazı sanat eserlerinin, toplumsal yaşamı sindirmek ve bireyler üzerinde baskı kurmak amacıyla oluşturulduğu da gözlenmiştir. Sanat Tarihi içerisinde heykel sanatında bu tip örnekleri sıkça görmekteyiz.

Bu kapsamda uygulama çalışmalarım mekan içerisinde düzenlemelerden oluşmaktadır. Çeşitli malzeme ve simgeler yoluyla şiddetin profilleri çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu konuyu seçmemdeki amaç ise; şiddet ve şiddet olaylarından duyduğum büyük rahatsızlıktır. Bu nedenlerden dolayı insanoğlu sanki paylaşmasını ve sevmesini unutuyor gibidir.

"APPLYING VIOLENCE AS A CONCEPT TO THE SCULPTURE PLASTIC ART"

"It is emphasized in this master study called Applying violence as a concept to the sculpture Plastic Art", that the violence is a global concept, however, its current definitions should be comprehensive and satisfying.

In this point, as the violence is a fact and a problem related to the social structure, it should be analyzed from this perspective. It is defended that, in the current societies, eventhough the human, who has comprehensive intelligence and consideration, can not abolish the violence, he can reduce it to a minimum level.

It seems possible that human beings, who have thinking ability, can communicate positively and solve all their problems with their intelligence and logic.

Within this frame, violence being redefined and its various ad unsatisfactory definitions being put into a more satisfactory and comprehensive form, what type of behaviour and which indidents should be regarded as violence and crime has been clearly stated in today's societies and goverments.

One of the most important features of this research is to clarify the relationship between the Art and violence. Art and work of art is able to reflect the culture, cultural changes and social structure, briefly, all phases of a society. Also, it is a theoretical and emotional reflection of life.

Moreover, it is observed that works of art, as historical documents, have been used to assimilate the social life and to put pressure on people. This type of many examples can be seen in the Sculpture Plastic Arts in Art history.

Within this framework studies are composed of arrangements indoors. My application Violence is profiled through various materials and symbols. Also, the reason for me to choose this subject is my worry about violence and violent occurrences due to which human beings seem to forget to share and love.

KAYNAKÇA

Atkinson, R., Atkinson, R.C., Hilgard, E.R.(Derl.) (1995). Psikolojiye Giriş I. İstanbul : Sosyal

Atkinson, R., Atkinson, R.C., Hilgard, E.R.(Derl.) 1995). Psikolojiye Giriş II. İstanbul : Sosyal

Dündar, C. (1996). Televizyon ve Şiddet. Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7, 385-386-387-389.

Erten, Y. Ardalı, C. (1996). Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7, 160.

Freud, S. (1995). Psikolojiye Giriş II. İçinde, R., Atkinson, R.C., Atkinson, Hilgard, E.R.(Derl.), Saldırganlık ve İçgüdü. İstanbul : Sosyal.

Gatellier, Gilbert. (Derl.). (1993). Thema Larousse. Tematik Ansiklopedi. (5.Cilt). İstanbul:Milliyet.

Godenzi, Alberto. (1992). Cinsel Şiddet (S.Kurucan). İstanbul:Ayrıntı.

Gombrich, E.H. (1992). Sanatın Öyküsü (Çev.B.Cömert). (4.Basım).
İstanbul:Remzi.

Hançerlioğlu, O. (1993). Ruh Bilim Sözlüğü. (2.Basım) İstanbul:
Remzi.

Hançerlioğlu, O. (1995). Felsefe Sözlüğü. İstanbul:Remzi.

Jarrausse, D. (1995). A Possion For Movement Rodin. Paris:Terral.

Larousse, M.(1985). 11.cilt. İstanbul:Meydan

Lynton, N. (1982). Modern Sanatın Öyküsü. (Çev. C.Çapan).
İstanbul:Remzi.

Marvin, G. (1989). Antropolojik Açından Şiddet. İçinde D.Richet
(Derl.), İspanyol Boğa Güreşinde Şeref, Haysiyet ve Şiddet
Sorunu. (2.Basım) İstanbul:Ayrıntı.

Mete, L. (1996). Toplumda Şiddetin Kaynağı. Cumhuriyet Bilim
Teknik Dergisi, 491,3.

Michoud, Y. (1996). Şiddet (Çev.C.Muhtaroglu), İstanbul:İletişim-
Presses Universitaires de France (1991).

Püsküllüoğlu, A. (1995). Türkçe Sözlük (2.Basım), İstanbul:Y.Kredi

Riches, D. (1989). Antropolojik Açıdan Şiddet. İçinde D.Riches (Derl.), Şiddet Olgusu. (2.Basım) İstanbul : Ayrıntı

Scognamillo, G. (1996). Şiddet, Toplum, Birey ve Kan. Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 357-359.

Stewart, A. (1990). Greek Sculpture. London:Yale University Press.

Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7, 29-31-35.

